

Opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2013

Justen Miisa, Vaarna Sari

”KYL MÄ SILLO KOIN ET MÄ TARVIIN APUU”

– Tutkimus nuorten kokemuksista
Perhekuntoutuskeskus Lausteen itsenäistyvien
nuorten osastoilla

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali-alan koulutusohjelma | Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

Marraskuu 2013 | 51 + 5

Heidi Ristseppä

Miisa Justen ja Sari Vaarna

”KYL MÄ SILLO KOIN ET MÄ TARVIIN APUU” – TUTKIMUS NUORTEN KOKEMUKSISTA PERHEKUNTOUTUSKESKUS LAUSTEEN ITSENÄISTYVIEN NUORTEN OSASTOILLA

Työelämälähtöisen opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Perhekuntoutuskeskus Lausteen itsenäistyvien nuorten osastolla asuneiden nuorten kokemuksia osastolla oloajasta. Tavoitteena opinnäytetyössä oli tuottaa tietoa Perhekuntoutuskeskus Lausteen itsenäistyvien nuorten osastoille heidän toiminnastaan sekä mahdollisia kehittämissuhteita.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimuksen aineisto on kerätty teemahaastattelujen avulla seitsemältä nuorelta. Haastatellut nuoret olivat iältään 18-19-vuotiaita ja he ovat muuttaneet pois Perhekuntoutuskeskus Lausteelta aikaisintaan syksyllä 2012. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina ja jokainen haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin. Aineisto analysoitiin teemoittain. Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu lastensuojelusta sekä nuoren kehittämisestä itsenäisesti toimeentulevaksi aikuiseksi.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta nuorten hyötynneen itsenäistyvien nuorten osastolla asumisesta sekä sieltä saamistaan palveluista. Itsenäistyvien nuorten osastoilla tarjotaan konkreettista apua asioiden hoitoon, sekä tuetaan matkalla kohti itsenäisyyttä. Omaohjaajasuhde koetaan nuorten osalta tärkeänä. Haastatteluissa nuoret painottivat myös yksilöllisten tarpeiden huomioimisen tärkeyttä.

ASIASANAT:

Lastensuojelu, jälkihuolto, itsenäistyminen, nuori, Perhekuntoutuskeskus Lauste

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Social Services | Child care, Youth and Family work

November 2013 | 51 + 5

Heidi Ristseppä

Miisa Justen and Sari Vaarna

“AT THAT TIME I KINDA FIGURED THAT I NEED HELP” - A RESEARCH OF EXPERIENCES BY YOUNG PEOPLE FROM LAUSTE FAMILY REHABILITATION CENTER'S DEPARTMENT OF INDEPENDENT YOUNGSTERS.

The purpose of our study was to learn what kind of experiences youngsters who have lived in the Lauste Family Rehabilitation Center's department of independent youngsters have of the time they spent in the department. The aim is to generate information of the department's operations and provide possible development ideas for the Lauste Family Rehabilitation Center's department of independent youngsters.

This thesis was conducted as a qualitative research. The data was collected by interviewing seven youngsters. Youngsters were 18-19 years old, and they had moved out of the Lauste Family Rehabilitation Center at the earliest of autumn 2012. We interviewed each youngster separately and each interview was recorded and transcribed. The data was analyzed thematically. The theoretical part of the thesis consists of child welfare and young people's progress of becoming independent and self-supported adults.

The results show that youngsters have benefited from living at the department of independent youngsters, as well as from the services offered. The departments provide concrete help in chores and support their journey to grow as independent young adults. The young consider the relationship with a personal advisor important. At the interviews youngsters emphasize also the importance of paying attention to individual needs.

KEYWORDS:

Child welfare, leaving care, become independent, youngster, Lauste Family Rehabilitation Center

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 NUOREN TIE HUOSTAANOTOSTA JÄLKIHUOLTOON	7
2.1 Lastensuojelu ja sen tavoitteet	7
2.2 Sijaishuolto	9
2.3 Huostaanotto	11
2.4 Jälkihuolto	13
3 NUOREN ITSENÄISTYMINEN JA SEN HAASTEET	15
3.1 Itsenäistyvä nuori	15
3.2 Nuoren kehittyminen ja kehitystehtävät	17
3.3 Traumatisoitunut nuori	18
3.4 Lastenkodista itsenäistyvä nuori	20
4 PERHEKUNTOUTUSKESKUS LAUSTEEN TOIMINTA	22
4.1 Perhekuntoutuskeskus Lauste	22
4.2 Omaohjaajatyöskentely itsenäistyvien nuorten osastolla	24
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	26
5.1 Aikaisemmat tutkimukset	26
5.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät	29
5.3 Tutkimuksen kulku	30
6 TUTKIMUSTULOKSET	35
6.1 Aika itsenäistyvien nuorten osastolla	35
6.2 Omaohjaaja nuoren tukena	37
6.3 Nuorten kokemuksia Väinölän ja Puistolan osastolta	38
6.4 Nuorten esittämiä toiveita	42
7 YHTEENVETO	44
8 POHDINTA	46
LÄHTEET	48

LIITTEET

Liite 1. Perustietolomake

Liite 2. Teemahaastattelun kysymykset

Liite 3. Tutkimuslupa

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jonka teimme Perhekuntoutuskeskus Lausteen Väinölän ja Puistolan osastoille. Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää nuorten kokemuksia itsenäistyvien nuorten osastojen toiminnasta. Tutkimusmenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Haastatteluun osallistui seitsemän lastensuojelun itsenäistyvien nuorten yksiköstä pois muuttanutta jälkihuollossa olevaa nuorta. Haastattelut toteutimme kesän ja syksyn aikana vuonna 2013.

Perhekuntoutuskeskus Lausteella tehtiin vuonna 2012 kokonaisvaltainen asiakaspalautekysely, joka ei vastannut kysymyksillään itsenäistyvien nuorten osastojen palautetarvetta. Tästä syystä Perhekuntoutuskeskus Lausteen Väinölän ja Puistolan osastojen tavoitteena on saada tutkittua tietoa heidän toiminnastaan ja siitä miten nuoret kokevat saamansa palvelut. Tutkimuksemme koskee itsenäistyvien nuorten osaston nuoria, jotka ovat muuttaneet pois osastolta aikaisintaan syksyllä 2012.

Pyrimme työelämälähtöisyyteen kuuntelemalla Perhekuntoutuskeskus Lausteen tarpeita ja toiveita. Perhekuntoutuskeskus Lauste pyrkii hyödyntämään tutkimustuloksiamme heidän palvelutarjonnassaan. Palvelutarjontaa on mahdollista muuttaa toimivammaksi asiakaspalautteen jälkeen, jolloin se vastaisi nuorten tarpeita paremmin.

Opinnäytetyömme raportin rakenne koostuu teoriaosuudesta, opinnäytetyön prosessin kuvauksesta, tuloksista ja pohdinnasta. Teoriaosuutemme koostuu vain osasta lastensuojelun kenttää, koska Perhekuntoutuskeskus Lausteen itsenäistyvien nuorten osastolla asuvat nuoret ovat siellä joko sijoitettuina tai jälkihuollon kautta.

2 NUOREN TIE HUOSTAANOTOSTA JÄLKIHUOLTOON

2.1 Lastensuojelu ja sen tavoitteet

Lastensuojelu on toimintaa, jonka hoitamisesta ja toteuttamisesta on säädetty niin kansallisen tason laeissa kuin kansainvälisissä sopimuksissa (Sinko 2004, 84). Lastensuojelujärjestelmällä turvataan lapsen oikeuksien toteutuminen (Niivala 2010, 23). Ydintehtävänä lastensuojelussa on turvata lapsen oikeus arvokkaaseen elämään ja turvallisiin ihmissuhteisiin (Taskinen 2010, 22). Myös vanhempien kuntoutus on olennainen osa lastensuojelutyötä (Ihalainen & Kettunen 2011, 231).

Lastensuojelu on vaativaa vuorovaikutustyötä, jossa lapsen etu pyritään turvaamaan tarjoamalla tukea vanhemmille ja lapsille (Tulensalo & Ylä-Herranen 2009, 22). Lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Perheen ja lapsen ongelmia pyritään ehkäisemään lastensuojelulla, sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja sitä toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, jos lapsen etu ei muuta vaadi. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 4§.) Uusi lastensuojelulaki korostaa lastensuojelutyön suunnitelmallisuutta. Lastensuojelu ei ole pelkkiä toimenpiteitä vaan myös läsnä olevaa ja arvostavaa vuorovaikutusta. Lastensuojelussa keskeistä on välittäminen, vastavuoroisuus, sitoutuminen ja hyvä kohtelu. (Tulensalo & Ylä-Herranen 2009, 23.)

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtaista ja sitä toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lastensuojelua on myös lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 3§.) Lastensuojelussa työskentely lähtee lapsesta ja lapsen tarpeista. Lapsella tulee olla vaiku-

tusvaltaa omiin asioihinsa ja hänen tulee saada aineksia oman tilanteen ymmärtämiseen ikäkauttaan vastaavalla tavalla. (Taskinen 2010, 26.)

Lainsäädäntö määrää kunnat toteuttamaan lastensuojelua, mutta myös erilaiset järjestöt tekevät lastensuojelutyötä (Korhonen 2005, 31). Lastensuojelun toimeenpano kuuluu kotikunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle (Taskinen 2010, 34). Kunnissa lastensuojelun tarvetta yleisimmin aiheuttavat vanhempien päihteiden käyttö, psyykkiset vaivat sekä lasten hoidon laiminlyönti ja kasvatukselliset vaikeudet. Lastensuojelulle voi olla tarvetta myös silloin, kun lapsella ilmenee kouluongelmia, sopeutumisongelmia, rikoksia tai päihteiden käyttöä. (Häkkinen 1999, 94.)

Lastensuojelun tilastot

Lastensuojelutyötä on nykyään pyritty muuttamaan ennakoivaksi, suunnitelmalliseksi, perheitä tukevaksi sekä ensisijaisesti avohuollon tukea tarjoavaksi. Toinen muutos lastensuojelussa viimeisen kymmenen vuoden aikana on ollut lastensuojelun palveluiden yksityistyminen ja markkinaistuminen. (Eronen 2013, 20.)

Vuonna 2010 valtakunnallisen lastensuojelutilaston mukaan kodin ulkopuolelle oli vuoden aikana sijoitettu 17064 lasta ja nuorta, joista huostassa oli 10003 lasta (Eronen 2013, 19). Huostassa olevien lasten määrä on lähtenyt uudelleen kasvuun vuonna 2011. Vuoden 2011 aikana huostassa oli 10 535 lasta. Huostassa olleiden lasten määrä on siis lisääntynyt edellisvuodesta vajaa kolme prosenttia. Lähes puolet huostassa olleista lapsista sijoitettiin perheisiin vuonna 2011. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2012). Vuonna 2011 lastensuojelun avohuollossa lasten ja nuorten määrä on kasvanut yli 80 000 (Bardy & Heino 2013, 23).

Uuden lastensuojelulain yksi tavoitteista oli madaltaa lastensuojeluilmoituksen tekemisen kynnyksiä ja näin vahvistaa varhaisen tuen merkitystä ja tarjontaa. Lastensuojeluilmoituksia on tullutkin vireille yhä enemmän ja vuonna 2011 tehtiin 97 000 lastensuojeluilmoitusta. Näiden lisäksi tehtiin 900 ennakoivaa lastensuojeluilmoitusta syntymättömistä lapsista. (Bardy & Heino 2013, 24.)

2.2 Sijaishuolto

Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä oman kodin ulkopuolella. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshoidon tai jollain muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Sijaishuolto voi olla joko lyhyt tai pitkäaikaista. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 49§.) Sijaishuollon kesto huostaanoton jälkeen voi olla muutamasta kuukaudesta jopa 18-vuoteen (Eronen 2013, 50).

Lapsi voidaan sijoittaa sijaishuoltoon vain sosiaalilautakunnan huostaanottamana (Pösö 2005, 202). Lapsen sijaishuollon järjestämisestä vastaa se kunta, jossa lapsen huostaanottamisen ja sijaishuollon järjestämisen tarve on alkanut (Taskinen 2010, 35). Sijaishuollossa olevan lapsen asemaan vaikuttaa se, millä päätöksellä hänet on sijoitettu. Mahdollisia päätöksiä ovat huostaanotto, kiireellisen sijoituksen päätös sekä hallinto-oikeuden väliaikainen määräys. (Saastamoinen 2010, 22.)

Sijaishuollon tehtävänä on taata lastensuojelulain tavoitteiden toteutuminen (Timonen-Kallio 2012, 50). Toinen sijaishuollon tehtävistä on turvallisten olosuhteiden ja fyysisen ja psyykkisen koskemattomuuden turvaaminen (Partanen 2005, 19). Nuorella on sijaishuollon aikana oikeus laadukkaaseen sosiaalihuoltoon, hyvään kohteluun sekä oikeus tarpeitaan vastaavaan sijaishuoltopaikkaan (Saastamoinen 2010, 1). Sijaishuolto vastaa yksilöllisesti nuoren tarpeisiin ja tilanteisiin (Eronen 2013, 25).

Nykyään lastensuojelussa haasteena pidetään sijoituspaikan valinnan tärkeyttä (Korhonen 2008, 25). Sijaishuoltopaikan valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin. Huomiota tulee kiinnittää myös lapsen sisarusuhteiden sekä muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. Mahdollisuuksien mukaan huomioidaan lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 50§.)

Sijaishuollossa ollessaan nuorella tulee olla nimettynä oma lastensuojelun työntekijä, joka valvoo ja arvioi nuoren edun toteutumista sekä kodin ulkopuolista sijoitusta (Saastamoinen 2010, XVI). Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee olla yhteistyössä sijaishuoltoon sijoitetun lapsen ja hänen vanhempansa ja huoltajansa sekä sijaishuoltopaikan edustajan kanssa turvatakseen lapsen huollon jatkuvuus. Sijaishuollossa olevalle lapselle on turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet, sekä sen on tuettava ja edistettävä lapsen ja hänen vanhempiensa sekä lapsen ja muiden hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpitoa. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 52§.)

Sijaishuollossa opetetaan nuorelle rajoja, sääntöjen ja sopimusten tekemistä ja niiden noudattamista. Näin nuori oppii kantamaan vastuuta omista teoistaan. Sijaishuollossa nuori oppii itse ottamaan vastuuta oman arkensa sujumisesta ja kasvamaan vastuuntuntoiseksi sekä vastuulliseksi aikuiseksi. Nuorelle tulee luoda sijaishuollossa tilanteita, joissa hän voi kokea onnistuneensa ja pystyy rakentamaan myönteistä kuvaa itsestään. (Saastamoinen 2010, 3.)

Laitoshuolto

Laitoshuolto tarkoittaa laitoksessa järjestettävää sijaishuoltoa, jossa pääasiassa palkkatyösuhteessa ammatillisesti pätevät työntekijät toimivat lasten arjen mahdollistajina (Pösö 2005, 206). Laitoshuoltoa järjestetään, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoitossa tai muualla (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 50§).

Varsinkin lyhytaikaisissa ja kiireellisissä sijoituksissa laitoshuollon katsotaan olevan järkevämpi ratkaisu. Myös erityistä tukea vaativat sekä haasteelliset lapset sijoitetaan enemmän laitoshuoltoon. (Ihalainen & Kettunen 2011, 232.) Laitoksissa lapsi pystytään ottamaan joustavammin vastaan eikä hän kiinny työntekijöihin samalla tavalla kuin perheeseen. Tästä syystä paikasta on helpompi erkaantua. Laitoksessa on enemmän resursseja olla yhteydessä lapsen omiin vanhempiin. Joissain tapauksissa yhteistyö on todella tiivistä ja vaativaa. Lap-

sella saattaa myös olla niin suuria ongelmia ettei perhehoidon voimavarat riitä. (Häkkinen 1999, 114.) Laitoshoito on usein tarkoituksen mukainen ratkaisu murrosikäiselle lapselle, joka on sijaishuollon tarpeessa (Saastamoinen 2010, 11). Nuorten on vaikea enää sitoutua uuteen perheeseen. Lisäksi nuoren vanhempien voi olla vaikea hyväksyä, että nuori menee toiseen perheeseen. Laitos on tässä kohtaa neutraalimpi vaihtoehto eikä kilpailua perheiden kesken tule. (Häkkinen 1999, 114.)

Laitoshoito voi tapahtua lastenkodissa, nuorisokodissa, koulukodissa, vastaanottokodit tai muussa näihin rinnastettavassa lastensuojelulaitoksessa. Lastensuojelulaitoksia ylläpitävät valtio, kunnat sekä yksityiset yhteisöt. (Saastamoinen 2010, 10.) Laitoksissa on tarvittaessa mahdollista turvautua lastensuojelulaissa säädettyihin rajoitustoimenpiteisiin, koska siellä on asianmukaisen koulutuksen saanutta henkilökuntaa (Taskinen 2010, 129). On kuitenkin otettava huomioon, että avohuollon tukitoimena laitoshuoltoon sijoitettujen lasten kohdalla rajoitustoimenpiteiden käyttö ei ole sallittua (Mahkonen 2010, 271).

2.3 Huostaanotto

Huostaanotto on luonteeltaan hallinto-oikeudellinen vapaudenriisto ja päätös huostaanotosta on aina perusteltava (Räty 2005, 102). Huostaanotto-asian valmistelussa tulee olla aina mukana kaksi työntekijää (Saastamoinen 2010, 24). Huostaanotolla viranomaiset puuttuvat lapsen ja perheen itsemääräämisoikeuteen. Huostaanotto on usein viimeinen toimenpide, jos muut keinot eivät ole tarpeeksi turvanneet lapsen tilannetta. (Taskinen 2010, 84–85.)

Huostaanotolla puututaan perustuslain 10 §:ssä perus- ja ihmisoikeutena turvattuun yksityis- ja perhe-elämän suojaan. Huostaanotto siirtää sosiaalilautakunnalle osan huoltajan oikeuksista ja antaa sosiaalilautakunnalle melko laajat valtuudet päättää lapsen huolenpitoon liittyvistä asioista. (Mahkonen 2010, 201.) Lasta koskevat päätökset pyritään kuitenkin aina tekemään yhteistyössä vanhempien kanssa (Korhonen 2005, 36). Huostaanoton jälkeen kunnan sosiaalialueella on päätösvalta lapsen hoitoon, kasvatukseen ja olinpaikkaan liitty-

vissä asioissa, mutta huoltajuus säilyy silti vanhemmilla (Häkkinen 1999, 98). Vanhemmilla säilyy huostaanotosta riippumatta aina oikeus päättää lapsen sukunimestä, kotimaasta, uskonnosta sekä adoptiosta (Ihalainen & Kettunen 2011, 231).

Huostaanotolla pyritään nuoren elämää kuormittavien tekijöiden poistamiseen ja turvaamaan hänelle myönteiset kasvu- ja kehitysedellytykset (Eronen 2013, 25). Lapsi tai nuori on otettava huostaan ja hänelle on järjestettävä sijaishuolto, jos 1) puutteet lapsen huolenpidosta tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Tai 2) lapsi itse vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 40§.) Harvoin huostaanoton taustalla on vain yhtä syytä tai aiheuttajaa, kysymys on monimuotoisesta kehityskulusta ja kokonaisuudesta (Heino 2013, 97).

Lapsella on oikeus tulla huostaanotetuksi, kun sen edellytykset täyttyvät. Toisaalta sosiaalihuollon viranomaisilla on tällaisessa tilanteessa velvollisuus toimia. (Saastamoinen 2010, XVI.) Huostaanottoon voidaan ryhtyä, kun avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen edun mukaisia, huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, riittäviä tai mahdollisia. Huostaanottoon voidaan ryhtyä myös silloin kun sijaishuollon katsotaan olevan lapsen edun mukaista. (Sinkkonen 2001, 161; Taskinen 2010, 89.)

Euroopan ihmisoikeussopimus sekä lastensuojelulaki lähtevät siitä, että huostaanotto tulee aina olla väliaikainen toimi (Sinkkonen 2001, 156). Ihmisoikeussopimuksessa edellytetään, että lastensuojelussa pyritään jälleenyhdistämään perhe, mikäli se on lapsen edun mukaista. Huostaanotto päättyy kuitenkin viimeistään silloin, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai kun siihen ei ole enää lastensuojelunlain mukaisia perusteita. (Taskinen 2010, 88, 106.) Sosiaalilautakunnan on huostaanoton aikana pyrittävä vaikuttamaan lapsen kasvuoloihin ja ongelmiin. Vanhempien ongelmiin puuttumista ja niiden ratkaisemista ei saa unohtaa, jotta vanhemmilla olisi mahdollisuus vastata lapsensa hoidosta kotona. (Räty 2004, 30.)

2.4 Jälkihuolto

Jälkihuollon on velvollinen järjestämään se kunta, joka on ollut vastuussa lapsen tai nuoren sijaishuollon järjestämisestä (Taskinen 2010, 35). Jälkihuoltoa on järjestettävä sijaishuollon päättymisen jälkeen ja avohuollon tukitoimena tehdyn sijoituksen jälkeen, jos sijoitus on yhtäjaksoisesti kestänyt vähintään puoli vuotta ja kohdistunut yksin lapseen. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua lapsen tai nuoren kodin ulkopuolisen sijoituksen päätyttyä. Jälkihuollon järjestämisen velvollisuus päättyy viimeistään kun nuori täyttää 21 vuotta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 75§.) Yhteiskunnan on kannettava oma vastuunsa, kunnes lapsen tai nuoren lähiverkosto ja omat siivet kantavat. Tämä vastuu syntyy, koska valtio on lapsen ottanut pois biologisilta vanhemmiltaan suojellakseen lasta. (Laaksonen 2005, 263.)

Jälkihuollossakin nuoren etu on tärkeä periaate (Ihalainen & Kettunen 2011, 233). Jälkihuollon päämääränä on saattaa lapsi takaisin kotiin tai nuori itsenäiseen elämään, itsenäisesti toimeentulevaksi aikuiseksi, jolla on kehittynyt omat verkostonsa tukemaan häntä (Laaksonen 2005, 263). Jälkihuollon tarkoitus ei ole vain tukea tulevaisuuteen liittyvissä asioissa vaan myös auttaa nuorta käsittelemään omaa menneisyyttä (Mendes & Moslehuddin 2006, 122). Jälkihuolto voi koostua erilaisista avohuollon tukitoimista. Nuorta tuetaan asunnonhakuun, opiskeluun ja työn hakuun liittyvissä asioissa (Aaltonen & Heikkinen 2013, 202). Jälkihuollossa nuorelle pyritään takaamaan hänen kykyjensä ja halujensa mukainen koulutus. Nuorelle voidaan järjestää myös tukiperhe tai – henkilö sekä terapiapalveluja. Taloudellinen tukeminen on mahdollista kodin pienissä hankinnoissa sekä harrastuksissa. Keskeinen osa jälkihuoltoa on nuoren asumisen järjestäminen. (Korhonen 2005, 37.) Nuori voi tarvita tukea myös juhlapäivien vietossa lähinnä arjen ja juhlan erottamisessa (Mendes & Moslehuddin 2006, 123).

Nuori ei ole velvollinen ottamaan vastaan jälkihuoltoa, vaikka kunta on sitä velvollinen järjestämään (Eronen 2013, 71). Nuorella on aina mahdollisuus kieltäytymisen jälkeenkin päästä jälkihuollon piiriin, siihen saakka kunnes hän täyttää

21 vuotta. Usein mielletään, että jälkihuolto on tarkoitettu vain lapselle tai nuorelle, mutta lastensuojelulaki velvoittaa tukemaan myös lapsen tai nuoren vanhempia ja huoltajia tai hoitajia. (Laaksonen 2004, 12.) On ensisijaisen tärkeää, että nuori suhtautuu myönteisesti jälkihuollon tarjoamiin palveluihin. Jälkihuolto on vapaaehtoista ja sopimus jälkihuollosta tehdään vain, jos nuori sitä itse haluaa. (Aaltonen & Heikkinen 2013, 201.)

Jälkihuollossa olevan nuoren kanssa määritellään tarkasti se, mihin jälkihuolloilla pyritään ja millaista tukea se sisältää (Korhonen 2005, 37). Lapselle tai nuorelle on jälkihuollossa aina tehtävä huoltosuunnitelma, johon kirjattavat asiat lastensuojelulaki ja – asetus määrittelevät tarkkaan. Alustavaa suunnitelmaa voi aloittaa jo sijoitusvaiheessa, samalla kun tehdään arvio hoidon kestosta. Yksityiskohtaisempi suunnittelu aloitetaan usein sijoituksen viimeisen vaiheen aikana. (Laaksonen 2004, 15.) Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on tarvittaessa, yhdessä nuoren kanssa, kirjattava suunnitelmaan jälkihuollon päättymisen jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 76§).

Yhteiskuntavastuun ja lapsen tai nuoren tukemisen lisäksi jälkihuollon merkitys tulee nähdä myös työntekijän kannalta. On äärimmäisen tärkeää ettei vuosia jatkunutta työtä jätetä kesken jo pelkästään työssä jaksamisen kannalta. Työntekijälle tulee antaa mahdollisuus saattaa hoitolapsensa seuraavaan vaiheeseen ja seuraavalle huolenpitäjälle. (Laaksonen 2004, 11.)

3 NUOREN ITSENÄISTYMINEN JA SEN HAASTEET

3.1 Itsenäistyvä nuori

Nuoruusiällä tarkoitetaan lapsuuden ja aikuisuuden väliin sijoittuvaa kehitysvaihetta. Lyhyen ajan sisällä nuoren fyysinen ja psyykinen minä kehittyvät ja sosiaaliset suhteet muuttuvat. Nuoruusikä alkaa puberteetista ja päättyy aikuisen persoonallisuuden eheytymiseen noin 22-vuotiaana. Varhaislapsuus ja nuoruus ovat ihmisyksilön kehityksessä kaksi erittäin voimakasta kasvu- ja muutosvaihetta. (Hietala ym. 2010, 40.) Puberteetti käynnistyy fyysisillä muutoksilla, jolloin psyykkisen kehityksen kannalta riski liittyy varhain kehittyvien tyttöjen ja myöhemmin kasvavien poikien sopeutumiseen (Hietala ym. 2010, 41). Nuoruusiässä kehittyminen vaatii runsaasti voimavaroja ja häiriö kehityksessä vaikuttaa nuoreen kokonaisvaltaisesti. Nuoren kasvua ja kehitystä tulee tukea antamalla nuorelle ymmärrystä, rakkautta, turvaa ja hellyyttä. (Aaltonen ym. 2003, 15–16.)

G. Stanley Hall näkee nuoruuden uudelleen syntymisenä (France 2007, 26). Nuoruudessa alkaa siirtyminen aikuisuuteen. Siirtymisvaiheessa nuori saavuttaa tarvittavat taidot tullakseen menestyväksi aikuiseksi. (Fahlberg 1994, 99.) Nuoruusiässä tapahtuu sekä fyysisiä että psyykkisiä muutoksia. Länsimainen yksilön korostaminen näkyy nuoruusvaiheessa vahvana pyrkimyksenä irtautua vanhemmista ja vanhempien edustamista arvoista itsenäiseksi yksilöksi. Nuoruusikää kutsutaan elämän toiseksi mahdollisuudeksi, jolloin nuoren on mahdollista kohdata elämän aikaisemman kehityksen aikana olleet ongelmat uudelleen ja saada ne hallintaan kehittyneemmän minän avulla. (Nurmiranta ym. 2009, 72–73.) Nuoruuteen kuuluu voimakkaasti aiemmin opitun kyseenalaistamista ja kriittistä tarkastelua. Nuoruus on aika, jolloin yksilö rakentaa omaa ajatusmaailmaansa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 169.) Nuoruudessa kyseenalaistetaan myös omia ja toisten ihanteita sekä elätetään erilaisten arvojärjestelmien keskellä (Fahlberg 1994, 107).

Nuorelle tulisi tarjota vanhemmuutta ympärivuorokautisesti kahdenkymmenen vuoden ajan. Vanhemmuus on äitiyttä, isyyttä, aikuisuutta ja kasvatuskumppanuutta. Itsenäistyvän nuoren kannalta vanhemmuuden hyviin taitoihin kuuluu kyky elää omaa elämää ja antaa tilaa ja vapautta kasvaa nuoreksi aikuiseksi irrottautumisen ollessa ajankohtaista. (Hietala ym. 2010, 18–19.) Nuorten kanssa työskennellessä tulisi jaksaa pitää mielessä nuoruusikään liittyvä luonnollinen toiveikkuus, tulevaisuuteen suuntaaminen ja se, että edessä on enemmän kuin takana (Hietala ym. 2010, 165).

Itsenäistyminen ja aikuistuminen ovat väistämätön osa nuoruutta. Jokaisella on halu saavuttaa itselleen sopiva itsenäisyys ja mielekäs elämä. Tuen avulla on mahdollista omaksua itsenäistymiseen kuuluvia asioita ja vahvistaa itsetuntoa. Arjen- ja elämänhallinnan taitojen kehittyessä nuoren on mahdollista ottaa suurempaa vastuuta omasta elämästään. Itsenäistymistaitojen karttuessa voimavaroja on mahdollista vapauttaa esimerkiksi työntekoon tai opiskeluun. (Myllykoski ym. 2004, 77.)

Nuoret tunnistavat sosiaalisen aseman, henkilökohtaisten olosuhteiden, perherakenteiden ja ihmissuhteiden vaikuttavia tekijöitä siirryttäessä aikuisuuteen. Perhesuhteilla, perheen uralla, asumisella ja henkilökohtaisilla suhteilla nähdään olevan vaikutusta siihen kuinka nuoret siirtyvät aikuisuuteen. Oikeudellinen, sosiaalinen ja taloudellinen tilanne ovat avainasemassa saavutettaessa itsenäisyyttä. Nämä ovat myös yhteydessä siihen, miten nuoret kokevat itsensä ja itsenäisyyden tunteitaan. (France 2007, 69.)

Asettuminen aikuisten asettamiin rooleihin asettaa teini-ikäisen kovalle koetukselle. Joskus avun ja tuen hakemisen vaikeus liittyy rooleihin. Oman hämmennyksen ja avuttomuuden näyttäminen ilman roolin tuomaa toimintatapaa on pelottavaa niin nuorille kuin aikuisille. Kriisiytyneissä tilanteissa riittävän tuen ja avun löytäminen on tarpeen. (Hietala ym. 2010, 33–34.)

3.2 Nuoren kehittyminen ja kehitystehtävät

Nuorilla on sekä oikeuksia että velvollisuuksia ja rajoituksia, jotka perustuvat lakiin. Nämä määrittelevät nuoren asemaa yhteiskunnassa (Aaltonen ym. 2003, 41). Nuoren elämää leimaa samalla valinnan vapaus, mutta myös valintojen asettamat vaatimukset (Nurmiranta ym. 2009, 90). Myöhäismodernin yhteiskunnan katsotaan tarjoavan monia mahdollisuuksia nuorelle, mutta toisaalta samalla lukemattomia uusia riskejä ja uhkia (Aaltonen ym. 2003, 40).

Nuoren ihmisen hyvinvointiin ajatellaan kuuluvan turvallisuuden ja hyvänolon tunne, sosiaalisia suhteita sekä luottamus toisiin ihmisiin ja tulevaisuuteen suuntaaminen. Hyvinvoiva nuori on toimintakykyinen ja halukas vaikuttamaan omaan elämäänsä. Nuoret kehittyvät kukin omaan tahtiinsa ja tapaansa. Tietyt kehitysvaiheet seuraavat toisiaan ja niiden järjestys on samankaltainen. Kehityksessä on mahdollista saavuttaa uusi vaihe, kun on ensin selvinnyt edellisestä kehitystehtävästä. On tärkeää kyetä erottamaan kehityksessä toisiaan seuraavat vaiheet, jotta osaa erottaa tilanteet joissa nuoruusiän kehitys on poikkeavaa, taantuvaa tai pysähtynyt kokonaan. (Hietala ym. 2010, 39–40.) Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsen kokema äidin riisto tai äidin rakkauden menetyks voi uhata lapsen kehitystä (Sinkkonen & Kalland 2002, 15).

Nuoruudessa ihmisen on selviydyttävä erilaisista haasteista eli kehitystehtävistä. Osa kehitystehtävistä liittyy fyysisiin ominaisuuksiin ja osa kehitystehtävistä on sellaisia, joiden tavoitteena on toteuttaa yhteiskunnan normeja kuten kodista irtautuminen ja koulutustien sekä uran valitseminen, parisuhteen rakentaminen ja itsenäisen elämän aloittaminen. Kehitystehtävistä osa liittyy yksilön omaan psyykkiseen kehitykseen ja sisäiseen kypsymiseen, myös oman itsensä hyväksymiseen. (Nurmiranta ym. 2009, 76.) Nuoruusiän tärkeimpänä kehitystehtävänä voidaan pitää oman identiteetin muodostamista erilaisten kehityshaasteiden kautta (Nurmiranta ym. 2009, 72). Nuori uskaltaa eriytyä omaksi itsekseen, kun nuoren kehitystä on tuettu oikealla tavalla ja hän on kasvanut persoonana jokaisen kehityskriisin ja – vaiheen kohdalla (Linnossuo 2011, 15).

Lapsi tarvitsee rajoja pienestä pitäen (Vilén ym. 2010, 158). Lapsi tuntee olonsa turvallisiksi kun vanhempien riittävä hoiva suojaa lasta ulkopuolisilta ongelmilta ja lapsen omilta ärsykkeiltä. Nuorten on tapana kokeilla rajoja ja uhmata sääntöjä varmistaakseen niiden kestävyuden. Rajat on nuoren itse löydettävä. Rajoista huolehtiva aikuinen tulee olla sellainen johon nuori voi kohdistaa vihaa ja rakkautta. Aikuisten rooli on arvostaa nuorta erehdyksistä huolimatta. Mikäli aikuiset eivät pysy tiukkana, nuori lähtee helposti väärille teille. Siinä kohtaa kun nuori tajuaa olevansa rajaton, hän ei tunne itseään vapaaksi vaan alkaa hakea rajojaan. (Aalberg & Siimes 1999, 101–102.) Aikuisen on vaikeaa asettaa nuorelle järkeviä rajoja silloin, jos hän on vain kiva ja pidetty aikuinen nuorelle (Fahlberg 1994, 111). Nuoreen saattaa kohdistua myös liian tiukkoja rajoja. Tällöin nuori saattaa kokea, ettei mahdu kasvamaan rajojen puitteissa eikä näin elämään nuoruutta. Vanhempi saattaa nähdä nuoressa omien haaveiden toteuttajan, jolloin nuori toimii vanhemman itsetunnon kohottajana ja näin jää vaille omaa kehitystä. (Aalberg & Siimes 1999, 103.)

3.3 Traumatisoitunut nuori

Kehitys-, elämäntilanne- ja traumaattiset kriisit ovat psyykkisiä kriisejä, joihin reagoidaan monin eri tavoin. Nuorelle kriisi on yllättävä elämäntilanne tai hetki, jossa nuori joutuu kohtaamaan voimakkaita reaktioita aiheuttavia tilanteita ilman aikaisempaa kokemusta tai toimintatapaa. Reagointitavat riippuvat nuoren iästä, elämäntilanteesta, kehityshistoriasta, perhetilanteesta sekä luottamuksen- ja turvallisuudentunteesta. (Hietala ym. 2010, 115.) Suurin osa lastensuojeluyksiköissä asuvista nuorista kärsii traumaattisista kokemuksista, kuten esimerkiksi perheen alkoholinkäytöstä, väkivallasta tai hyväksikäytöstä (Sutinen 2011, 139). Traumaattisista kokemuksista kärsivän nuoren kehitys voi vaurioitua pahimmillaan kaikilla neljällä osa-alueella; emotionaalisella, kognitiivisella, sosiaalisella ja fyysisellä (Tuovila 2008, 39).

Lapsuuden aikana aiheutuneet häiriöt on mahdollista ratkaista nuoruusiässä, jolloin nuori on kykenevä kohtaamaan haasteet kypsemällä tavalla ja henki-

sesti vahvempana (Aalberg & Siimes 1999, 55). Kasvavalle lapselle itsetunnolla on merkitystä sitä enemmän mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa. Erilaiset normaalisti poikkeavat tapahtumat, kuten traumaattiset kokemukset kasvattavat nuoren tuen tarvetta. Yhteiskunnassa vaarana on syrjäytyminen, jos nuori ei saa tarvitsemaansa tukea ja apua aikuisilta. (Hietala ym. 2010, 9-10.)

Yksi haastavimpia lasten kanssa työskentelyn kohtia on auttaa lasta toipumaan traumaattisista kokemuksistaan (Fahlberg 1994, 133). Nuoren epäluottamus vain kasvaa, kun hän kokee, että häntä hoitavat aikuiset ovat juuri niitä, jotka aiheuttavat hänelle traumaattisia kokemuksia (Vilén ym. 2010, 21). Nuoruusiän tapahtumien katsotaan muuttavan ihmisen persoonallisuutta ratkaisevalla tavalla (Aalberg & Siimes 1999, 55). Lastensuojelun sijaishuollossa olevista lapsista monet ovat joutuneet kokemaan varhaislapsuudessaan erilaisia traumoja. Heiltä on puuttunut riittävä huolenpito ja hoiva lisäksi heillä saattaa olla useita erokokemuksia. Traumatisoituneet lapset ovat kehityspsykologian näkökulmasta katsottuna persoonallisuudeltaan puutteellisesti integroituneita tai heidän minäkuvasa on vaurioitunut. Nämä johtuvat siitä ettei vanhemmat ovat pystyneet vastaamaan lapsen tarpeisiin. (Häkkinen 1999, 106.)

Uusien tutkimusten mukaan sijoitettujen lasten samankaltaisia ongelmia voidaan osittain selittää varhaisen vuorovaikutuksen puutteella (Sutinen 2011, 139). Traumaattinen ympäristö ja kehitystä häiritsevät kokemukset lapsuudessa jättävät jälkensä nuoren sosiaaliseen ja fyysiseen kehitykseen. Lastensuojeluyksiköissä asuvat nuoret ovat usein tunnevaurioituneita nuoria, joilla on ongelmia erityisesti tunteiden säätelyssä ja nimeämisessä. (Sutinen 2011, 131.) Huostaan otetuilla nuorilla ei ole kykyä solmia rakentavia vuorovaikutussuhteita tai ymmärtää omia tunteitaan varhaisen kiintymyksen puutteen sekä traumaattisen ympäristön takia (Sutinen 2011, 139). Puutteellisen vanhemmuuden takia toistuvasti uuteen paikkaan sijoitettavalla nuorella on erityinen riski oirehtia psyykkisesti (Hietala ym. 2010, 162). Nuorten psyykkiset vaikeudet ilmenevät yleisimmin psykosomaattisina oireina, käytöshäiriöinä ja levottomuutena. Nuorten psyykkisiä häiriöitä kuvaavien tutkimustulosten mukaan, lähes poikkeukset-

ta taustalla on perheen rikkoutuminen, varhaisia ja toistuvia eroja sekä eri syistä johtuvia huolenpidon puutteita. Silloin kun perheessä epäonnistutaan, nuorilta puuttuvat yhä useammin riittävän turvalliseen kasvuun tarvittavat rajat. Nuoret joutuvat etsimään rajoja kodin ulkopuolelta. (Aalberg & Siimes 1999, 236–237.)

Jo hyvin pieni lapsi sisäistää elinympäristön epäluotettavuuden. Tällainen lapsi on kehittänyt olemisen tavan, jossa ainoa turva on hän itse. Tällaisen olemisen tavan takia lapsi tai nuori kokee, että hänen tulee aina olla valppaana ja hallita kaikkea ja kaikkia. Näin lapsi kokee olevansa ainakin jotenkin turvassa. Lapsi tai nuori toimii suhteissaan ennemminkin hyötyperiaatteella; niin kauan kuin kaikki sujuu niin ihminen on hyvä, mutta tämän henkilön vaatiessa jotain hänet vaihdetaan toiseen tyydyttävään henkilöön. (Tuovila 2008, 38–39.)

3.4 Lastenkodista itsenäistynyt nuori

Elämä lastensuojeluperheessä, huostaanotto sekä sijoitus uuteen perheeseen jättävät jälkensä nuoreen ja asettavat erityisiä haasteita kehityskululle ja aikuisuudelle (Laurila 2008, 99). Kokemukset hyvinvoinnista ovat nuorilla yksilöllisiä, samoin kuin valmius itsenäistyä. Sijaishuollossa itsenäistymisellä on oma vaiheensa, mutta samalla se on koko sijaishuollon tavoite. Itsenäistyminen on merkki sijaishuollon onnistumisesta. (Ketola 2012, 7.)

Sijoitettujen nuorten elämässä aikuiset ovat saattaneet vaihtua usein. Tällaiselle nuorelle jokainen ero hoitavasta aikuisesta tuntuu hylkäämiseltä. (Vilén ym. 2010, 21.) Sijaishuollossa olleet nuoret luetaan kuuluvaksi yhteen haavoittuvimmista ihmisryhmistä. Huostassa olleet itsenäistyneet nuoret ovat ikäisiinsä verrattuna heikommassa asemassa. He ovat vasta toipumassa traumaattisista kokemuksista ja osalla on taustallaan lukuisia sijoituksia. Nuoret myös joutuvat kohtaamaan itsenäistymisen yksin sosiaalisten verkostojen ollessa heikot. Huostassa olleiden nuorten odotetaan siirtyvän suoraan aikuisuuteen, toisin kuin biologisessa perheessään kasvavilla nuorilla. (Mendes & Moslehuddin 2006, 110–113).

Nuorten tuottaman tutkimustiedon mukaan itsenäistyminen on useita vuosia kestävä ajanjakso, joka alkaa jo sijaishuollon aikana ja jatkuu vielä omaan asuntoon muuttamisen jälkeenkin (Törrönen & Vauhkonen 2012, 93). Yleisesti nuorten kokemukset vaihtelevat myönteisistä kokemuksista erittäin negatiivisiin kokemuksiin niin sijais- kuin jälkihuollostakin sekä omasta nykyisestä hyvinvoinnistaan (Törrönen & Vauhkonen 2012, 53).

Lastensuojelussa olevien lasten hyvinvointi ja kasvuolot poikkeavat siitä, mitä väestön olot ovat lapsilla keskimäärin. Tämä tuo esille sen, miten muuttuvia, haastavia ja kuormittavia lastensuojelussa asiakkaana olevien lasten elinolot ja kasvuolot ovat olleet. (Heino 2013, 92.) Sijoituksen aikana nuori kohtaa suuria haasteita, jolloin pitkäjänteinen moniammatillinen työ on terveen kasvun tukemiseksi tärkeää. Onnistuneen laitossijoituksen aikana nuoren on mahdollista luoda uudelta pohjalta suhteita sukuunsa ja perheeseensä sekä käydä läpi mahdollisia aikaisempia traumaattisia kokemuksia tai kuormittavia elämänvaiheita. (Korhonen 2011, 164.)

Itsenäistyminen elämänvaiheena – vertaistutkimuksen mukaan nuorten itsenäistymisessä on kipukohtia, jotka ovat yhteydessä sijaishuoltoon ja tulevat esille joidenkin nuorten kohdalla. Näitä kipukohtia ovat: nuoren jääminen yksin sijaishuollon päätyttyä, nuoren arkielämän taidot puuttuvat, nuori ei ole oppinut huolehtimaan itsestään, kotitöistä eikä taloudestaan, nuori omaa huonon itsetunnon ja hänellä olevat tulevaisuuden näkymät ovat epäselvät. (Törrönen & Vauhkonen 2012, 54.)

4 PERHEKUNTOUTUSKESKUS LAUSTEEN TOIMINTA

4.1 Perhekuntoutuskeskus Lauste

Perhekuntoutuskeskus Lauste on voittoa tavoittelematon lastensuojelupalveluita tarjoava yritys. Vuodesta 1918 Lausteen tilan mailla on toiminut lastensuojelun palveluita tarjoava laitos. Toiminnan aloitti Orpolan lastenkoti, joka 1925 tammi-kuussa muuttui Lausteen poikakodiksi (Jalonen 1999, 19,38). Vuodesta 1985 asti yritys on toiminut nimellä Lausteen perhekuntoutus keskus ja erityiskoulu (Jalonen 1999, 102). Vuonna 2013 nimi muuttui Perhekuntoutuskeskus Lausteeksi. Perhekuntoutuskeskus Lausteella on siis yli 90 vuoden kokemus lastensuojelutyöstä.

Perhekuntoutuskeskus Lauste tarjoaa avohuollon, sijaishuollon sekä jälkihuollon palveluita. Lausteella on sijaishuollon, erityisen huolenpidon, itsenäistyvien nuorten osastot. Lisäksi Lauste tarjoaa psykiatrian osaamispalveluita, perheiden arviointi ja kuntoutuspalveluita sekä koulupalvelut. Perhekuntoutuskeskus Lausteella Turussa ja Uudessakaupungissa on noin 70 asiakaspaikkaa lapsille ja nuorille sekä 12 asiakaspaikkaa perheille (Lauste 2013.)

Itsenäistyvien nuorten osastot

Perhekuntoutuskeskus Lausteella on kaksi itsenäistyvien nuorten osastoa Väinölä ja Puistola. Itsenäistyvien nuorten osastoilla on avohuollon tukitoimena sijoitettuja, sijaishuollon tai jälkihuollon palveluina asuvia nuoria. Itsenäistyvien nuorten osastoilla voivat asua 16–21-vuotiaita nuoria. Itsenäistyvien nuorten osastoille tulee nuoria myös muualta kuin Perhekuntoutuskeskus Lausteen sijaishuollon osastoilta. Osastoilla on ohjaajien lisäksi sosiaalityöntekijä, perheyöntekijä ja osaston esimies.

Puistola sijaitsee Vaalan kaupunginosassa. Puistolassa kolmessa rivitalossa on itsenäistyvien nuorten palveluiden lisäksi myös perheiden kuntoutus- ja arviointipalvelut. Puistolassa nuoret asuvat yksioissa ja ohjaajilla on oma asunto, jos-

sa toimisto sijaitsee. Puistolan osastolla on paikkoja viidelle nuorelle. Väinölän osasto sijaitsee Perhekuntoutuskeskus Lausteen hallintorakennuksen läheisyydessä tien toisella puolella. Osasto Väinölään kuuluu 8 asiakaspaikkaa ja ohjaajien toimitilat. Väinölän osastolla on neljä huonetta nuorille ja yhteiset oleskelutilat. Väinölän pihapiirissä sijaitsee Mikkolan puutalo rakennus, jossa on 4 asiakaspaikkaa. Mikkolassa on kahdelle nuorelle omat asunnot ja yksi soluasunto, jossa on tilat kahdelle nuorelle. Väinölän osastolla on paikkoja seitsemälle nuorelle kerrallaan.

Nuoren asiakassuunnitelmapalaverissa sovitaan nuoren siirtymisestä osastolle ja luodaan nuorelle tavoitteet itsenäistymisjaksoa varten. Lisäksi nuorelle laaditaan Hoks eli henkilökohtainen hoito ja kasvatussuunnitelma. Hoks on omaohjaajan ja nuoren yhdessä laatima konkreettisempi suunnitelma, johon kirjataan nuoren tavoitteet. Osastolle saapuessaan nuori allekirjoittaa sopimuksen, jossa lupaa noudattaa sääntöjä osastolla. Itsenäistyvien nuorten osastoilla tuetaan nuoria arjenhallinnassa ja opetellaan itsenäiseen elämään. Itsenäistyvien nuorten osastojen tarkoituksena on tukea nuorta itsenäiseen asumiseen, opiskeluun ja työelämään liittyvissä asioissa. Osastojen arvoihin kuuluu yksilöllisyys, yhteisöllisyys sekä sitoutunut, motivoitunut ja osaava henkilökunta. Osastolla korostetaan nuoren yksilöllistä huomioimista ja taitojen arviointia. (Puistolan perehdytyskansio)

Osaston työmenetelmät tukevat osaston ideologiaa. Nuorille on suunniteltu rahankäytön vaiheet väillä 1-5. Rahankäytön vaiheet auttavat nuorta hallitsemaan omaa rahankäyttöä ja sen riittämistä koko kuukaudeksi. Osastoilla on viikkorutiinit, joita nuoret noudattavat. Osastoilla pyritään kuitenkin kaikissa asioissa siihen, että nuori oppisi itse hoitamaan juoksevat asiat ja ottamaan vastuuta omista tekemisistään. Nuorten viikko ohjelmaan sisältyy koti-ilta, ruoanlaitto vuoro, kaupassa käynti sekä pyykkipäivä. Lisäksi nuorille on omat jaetut siivousalueensa, joista he huolehtivat viikoittain. Omaohjaajatyö on keskeisessä asemassa itsenäistyvien nuorten osastoilla, omaohjaajatunteja pyritään pitämään viikoittain. Nuoren muuttaessa osastoille sovitaan kotikäynti mahdollisimman pian. Kotikäynnille osallistuvat omaohjaaja, sosiaalityöntekijä sekä per-

hetyöntekijä. Omaohjaaja on pääosin yhteydessä nuoren vanhempiin, perhetyöntekijä kuitenkin hoitaa mahdollisen perhetyön suunnittelun ja sopimisen. Väinölän ja Puistolan osastoilla tehdyssä perhetyössä on käytössä lapset puheeksi ja perheintervention työmenetelmät. (Puistolan perehdytyskansio.)

4.2 Omaohjaajatyöskentely itsenäistyvien nuorten osastolla

Omaohjaajamenetelmää pidetään yksilöllisenä hoito- ja kasvatustapahtumana lastensuojelun laitoksissa. Omaohjaajamenetelmän on tarkoitus vastata ensisijaisesti nuoren yksilöllisiin tarpeisiin. Kontaktin ja luottamuksen saaminen omaohjaajan ja nuoren välille on edellytys koko prosessin alkamiselle ja onnistumiselle. Edellä mainittujen vaiheiden hyvin etenemisen jälkeen, alkaa suhteen purkaminen, eroahdistuksen läpikäynti sekä nuoren itsenäisyyden tukeminen. (Stenberg 2010, 59.)

Lastenkodissa asuvien lasten elämää tutkittaessa on todettu, miten merkittävää lapselle on suhde johonkin luotettavaan aikuiseen (Tolonen 2013, 180). Perhekuntoutuskeskus Lausteen itsenäistyvien nuorten osastolla jokaiselle nuorelle on nimetty kaksi omaohjaajaa. Nuoren tullessa osastolle luodaan hänelle tavoitteet yhdessä omaohjaajan kanssa. Tavoitteisiin kuuluu ne asiat, jotka ovat nuorelle tällä hetkellä haasteellisia itsenäistymisessä. Tavoitteina voi olla aamuherääminen, koulun käynti, harrastaminen, siivous, ruuan laitto, henkilökohtainen hygienia. Omaohjaajatyöhön osastolla kuuluu itsenäistyvän nuoren roolikarttaa sekä nuoren aikajana-menetelmät.

Omaohjaaja sitoutuu nuoren suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen kasvattamiseen ja hoitamiseen (Karppinen 2001, 14). Omaohjaajan työtä voidaan luonnehtia vastuuna lapsen elämän kokonaisuuden hallitsemisesta, eikä ainoastaan yksittäisistä tehtävistä tai suoritteista. Omaohjaajan työ on arjen koossa pitämistä ja saada lapselle kokemus tavallisesta arjesta, jonka muodostavat toistuvat rutiinit ja arjen tehtävät. (Timonen-Kallio 2012, 41.) Omaohjaajan toimenkuvaan kuuluu nuoren asioista tiedottaminen niin nuoren perheelle kuin yhteistyötahoille (Klap 2005, 95). Omaohjaaja ei tietenkään työskentele yksin vaan yhteistyössä

muun työryhmän sekä mahdollisesti muiden ammattilaisten kanssa (Karppinen 2001, 14).

Omaohjaajalta vaaditaan ammattitaitoa arvioitaessa nuoren asioita eri tilanteissa (Klap 2005, 95). Omaohjaaja on keskeinen henkilö nuoren asioissa, useissa palavereissa ja hoito- ja kasvatusneuvotteluissa. Olennaista omaohjaaja työskentelyssä on miten omaohjaaja konkretisoi nuoren elämäntilanteen ymmärrystä sekä tulevaisuuden tavoitteita. Omaohjaajan koonnit ja palautteet edistymisestä ylläpitävät nuoren oppimis- ja itsenäistymisprosessia. (Timonen-Kallio 2009, 14.) Omaohjaajatyöskentelyssä muodostuneella vuorovaikutussuhteella nuoren on mahdollista saada korjaavia kokemuksia, jotka kohentavat hänen perusluottamustaan ympäristöä kohtaan (Karppinen 2001, 16).

Omaohjaajatyön tavoitteisiin ja sisältöihin vaikuttaa määritelmä. Omaohjaajatyöskentely voidaan määritellä työmenetelmäksi tai ammatilliseksi työorientaatioksi ja toiminnaksi. Omaohjaajan työn toteuttamiseen vaikuttaa myös se, kuinka paljon omaohjaajatyöhön liitetään kodinomaista työskentelyä ja kuinka paljon se määrittyy omaan tietoperustaan kiinnittyvänä ammatillisena osaamisena. (Timonen-Kallio 2009, 17.)

Omaohjaajan yksi tärkeimpiä tehtäviä on pystyä kestäämään nuoren provokaatiota ja vastustaa houkutusta olla vihamielinen tai hylkäävä nuorta kohtaan. Lapsi kohdistaa ohjaajaansa monenlaisia tunteita, joita ei aina ole helppo ottaa vastaan. Harvoin suhde omaohjaajan ja nuoren välillä on pelkästään nousujohteinen. (Karppinen 2001, 18).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Aikaisemmat tutkimukset

Tutkimuksessamme käytimme pohjana SOS-lapsikylän vuonna 2012 tekemää tutkimusta: Osallistava vertaistutkimus sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista. SOS-lapsikylän tutkimus on osa viisivuotista I Matter – hanketta, jonka järjestäjänä toimii SOS-lapsikyläjärjestöt. I Matter – kampanjan tavoitteena on parantaa kansainvälisesti sijaishuoltoa, jakaa sijaishuollossa eläville nuorille tietoa oikeuksistaan, vaikuttaa positiiviseen päätöksentekoon, vahvistaa sijaishuollon kansainvälistä verkostoitumista, saada nuoret ihmiset osallistumaan sijaishuollon kehittämiseen, kehittää paikallisia sijaishuollon palveluja, koulutusta ja konsultaatiota. (Törrönen & Vauhkonen, 2012. 11.)

Eronen tekemä Viisi vuotta huostaanotosta –tutkimus on seurantatutkimus huostaanotettujen lasten institutionaalisista poluista. Tutkimuksen tarkoituksena on seurata huostaanotettujen lasten institutionaalisia polkuja huostaanoton jälkeen. Tutkimus aineisto on koottu lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kokoamista seuranta-aineistoista vuonna 2006 huostaanotetuista lapsista. Tutkimus on tärkeä, sillä lastensuojelun aiheet ovat viime vuosina olleet paljon median otsikoissa ja erilaiset tragediat ovat johtaneet monenlaisiin selvityksiin. Tutkimuksen tulokset antavat paljon uutta tietoa päättäjille. (Eronen 2013, 3–4.)

Kaistaniemen ja Konsterin vuonna 2004 tekemässä Itsenäisyyden tukeminen Mäntymäen perhekeskuksessa – tutkimuksen tavoitteena oli kehittää Mäntymäen perhekeskuksessa tehtävää itsenäistymiseen tähtäävää työtä. Tutkimuksessa selvitettiin Mäntymäen perhekeskuksen itsenäistymisvaiheessa olevien nuorten kokemuksia saamastaan tuesta itsenäistymiseen. (Kaistaniemi & Konsteri 2004, 4.)

Kaisto-Vanhamäki ja Jacklin Jälkihuollossa olevien nuorten kokemuksia jälkihuollon merkityksestä arjen tukena – tutkimuksen tavoitteena oli kuvata jälki-

huollossa olevien nuorten kokemuksia arjessa selviämisessä sekä tuottaa tietoa jälkihuoltotyön kehittämisessä (Kaisto-Vanhamäki & Jacklin 2011, 4).

Raha

Kaisto-Vanhamäki ja Jacklinin tutkimuksen mukaan nuoret kokivat jälkihuoltoon kuuluvan rahankäytön ja taloudellisen tuen ohjaamisen hyödyllisenä. Tärkeimpänä ei ollut niinkään tulojen määrä, vaan se ettei nuori joutunut suunnittelemaan talouden hoitoaan yksin. (Kaisto-Vanhamäki & Jacklin 2011, 35.)

Törrösen ja Vauhkonen tutkimuksen mukaan taloudelliset resurssit ovat olennainen osa nuorten hyvinvointia (Törrönen & Vauhkonen 2012, 52). Nuorten arvioidessa arjen taitojaan, he kokivat epävarmuutta rahankäytön suhteen (Törrönen & Vauhkonen 2012, 57). Toisilla nuorilla ei ole huolta omasta taloudestaan ja toiset eivät tiedä miten pääsisi pois sosiaalietuuksien kierteestä.

Läheisten tuki

Kaistaniemen ja Konsterin vuonna 2004 tekemässä Itsenäisyyden tukeminen Mäntymäen perhekeskuksessa -tutkimuksen mukaan nuoret kokivat omahoitajan tai yhden luottoaikuisen merkityksen tärkeänä. Läheisemmälle hoitajalle nuorten oli helppo puhua vaikeimmista asioista. (Kaistaniemi & Konsteri 2005, 52.) Samankaltaisen tuloksen saivat myös Kaisto-Vanhamäki ja Jacklin Jälkihuollossa olevien nuorten kokemuksia jälkihuollon merkityksestä arjen tukena -tutkimuksessaan, jonka mukaan ohjaajan vuorovaikutuksellinen tuki koettiin erittäin tärkeäksi. Tutkimuksen mukaan nuoret kokivat työntekijöiden vaihdoksen kesken jälkihuoltoa hämmentävänä ja se aiheutti turvattomuutta. (Kaisto-Vanhamäki & Jacklin 2011, 35.) Eronen tutkimuksessa olevien kahdeksan tarinan yhteenvedona voidaan todeta, että laitoksessa olleet ohjaajat ovat olleet osalle hyvin tärkeässä asemassa heidän elämässä (Eronen 2013, 43–48).

Kaistaniemen ja Konsterin tutkimuksessa tuli myös ilmi, että nuoret kokivat heille läheisten ihmisten merkityksen tärkeänä itsenäistymisvaiheessa. He olivat myös kaikki sitä mieltä, että heidän yhteydenpitoaan sukulaisiin ei rajoitettu. Suurin osa nuorista koki erilaisten asioiden hoitamisen virastoissa haastavaksi.

Vaikka asioita oli harjoiteltu yhdessä, tulisi siihen heidän mielestään panostaa yhä enemmän. (Kaistaniemi & Konsteri 2005, 49).

Hyvinvointi ja tarpeet

Taloudellisten resurssien lisäksi sekä kielteisiksi että myönteisiksi kokemuksiksi nousee yllättävän vahvasti nuorten henkinen hyvinvointi, eli kysymys siitä miten nuoret tuntevat voivansa. Osallistava vertaistutkimus sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista -tutkimuksen mukaan fyysisen kunnon nuoret arvioivat heikommaksi kuin hyvinvointinsa kokonaisuudessaan. Itsenäistyminen aiheutti nuorissa monenlaisia tunteita. Osa nuorista koki iloa, rauhaa ja pois-pääsyä valvonnasta. Heistä itsenäistyminen mahdollistaa omien valintojen tekemisen. Toinen ääripää oli nuoret jotka kokivat, että itsenäistyminen tuo yksinäisyyttä ja umpikujan tuntua, josta ei tiedä miten voi päästä eteenpäin. (Törrönen & Vauhkonen 2012, 52–53.) Sosiaalisena hyvinvoinnin tekijänä nuoret mainitsivat sen, että he ovat merkityksellisiä jollekin ihmiselle, heidät hyväksytään ja sen että heistä välitetään (Törrönen & Vauhkonen 2012, 75).

Törrönen ja Vauhkonen (2012, 54) kertovat tekemässään tutkimuksessa tulleen ilmi, että nuorten elämään liittyy paljon epävarmuutta tulevasta. Epävarmuutta syntyy erityisesti, jos heillä ei ole itsenäistymisvaiheessa opiskelu- tai työpaikkaa tai heillä on vakavia mielenterveydellisiä tai päihdeongelmia.

Viisi vuotta huostaanotosta -tutkimuksen tuloksena tuli ilmi, ettei huostaanotetuista lapsista voida puhua yhtenä eikä heidän asioitaan yleistää vaan heidän polut eroavat sekä ajallisesti että tarpeiden mukaan (Eronen 2013, 9). Tulosten mukaan lasten tarpeet muuttuvat sijoituksen aikana ja toiveena on, että sijoituspaikka pystyisi muuttumaan tarpeiden mukaisesti (Eronen 2013, 49).

Itsenäinen elämä huostaanoton jälkeen

Kaisto-Vanhamäki ja Jacklinin vuonna 2011 Pohjola kodille tekemän Jälkihuollossa olevien nuorten kokemuksia jälkihuollon merkityksestä arjen tukena -tutkimuksen mukaan nuorten käsitykset aikuisuudesta ja sen mukana tulevista

arjen askareista olivat melko ruusuiset. Nuorten elämässä oli tapahtunut asioita joihin he eivät olleet osanneet varautua. (Kaisto-Vanhamäki & Jacklin 2011, 34.)

Erosen tutkimuksen mukaan laitos on antanut nuorille turvallisen kasvuympäristön, tukenut koulunkäynnissä sekä pitänyt yllä lapsen ja vanhemman välistä yhteydenpitoa. Laitoksessa on selkeät tavoitteet, joita nuoren on helppo toteuttaa. (Eronen 2013, 43–48.)

Nuoret kokivat, että itsenäinen elämä huostaanoton jälkeen toi mukanaan sellaisia haasteita ja ongelmia joita ei ollut ennen huostaanottoa tai sen aikana. Asuminen, taloudenhoito ja omista asioista huolehtiminen kuuluivat tämän ikävaiheen haasteisiin. Tutkimuksen mukaan noin puolet nuorista ottaa jälkihuollon avun ja tuen vastaan, toinen puolet kieltäytyy. Tutkimuksen tuloksista voidaan tiivistää seuraavasti; Lasta sijaishuollossa tukivat sosiaaliset suhteet, vanhempien, läheisverkoston ja suvun tuki sekä lapsen opiskeluun ja itsenäistymiseen sitoutuminen. Uhkina olivat vanhempien ja suvun elämävaikeudet, lapsen omaan psyykkiseen terveyteen liittyvät uhat ja lapsen opintojen keskeytyminen. (Eronen 2013, 77–78.)

5.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimustehtävät

Opinnäytetyömme tavoitteena on tuoda esille Perhekuntoutuskeskus Lausteen itsenäistyvien nuorten osastoilla olleiden nuorten ääni. Tutkimme, millä tavalla nuoret ovat kokeneet ajan itsenäistyvien nuorten osastolla, sekä kokevatko he tulleensa kuulluksi ja kohdatuksi. Kiinnitämme tutkimuksessamme myös huomiota nuorten antamiin parannusehdotuksiin. Pyrimme tutkimuksemme avulla kehittämään itsenäistyvien nuorten osastoilla tehtävää työtä. Tutkimustehtäviksemme määrittelimme seuraavat:

1. Nuorten kokemusten selvittäminen Perhekuntoutuskeskus Lausteen Väinölän ja Puistolan osastoista.
2. Nuorten toiveiden selvittäminen Perhekuntoutuskeskus Lausteen Väinölän ja Puistolan osastoille.
3. Nuorten avun ja tuen saannin selvittäminen Perhekuntoutuskeskus Lausteen Väinölän ja Puistolan osastoilta.
4. Nuorten esittämien kehitystehtävien ja parannusehdotusten selvittäminen.

5.3 Tutkimuksen kulku

Laadullinen tutkimus

Olemme toteuttaneet tutkimuksemme laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkittavien määrä on laadullisessa tutkimuksessa vähäisempi, sillä heiltä saadut tutkimusaineistot pyritään analysoimaan perusteellisesti (Eskola & Suoranta 2000, 18). Laadullisen tutkimuksen aineisto tulee koota luonnollisissa tilanteissa, ja tutkijan on hyvä luottaa omiin havaintoihinsa ja tutkittavan kanssa käytyihin keskusteluihin. Kvalitatiivisen tutkimuksen tulokset eivät siis ole määrällisesti mitattavissa, vaan ne tuovat esille laadun sekä merkityksen. (Hirsjärvi ym. 2012, 160–161, 164.)

Olimme rajanneet aineistomme hankintaa siten, että nuoret, joita mahdollisesti haastatelimme tutkimustamme varten, ovat muuttaneet pois Perhekuntoutuskeskus Lausteen Väinölän tai Puistolän osastoilta aikaisintaan syksyllä 2012. Rajauksen perusteena on, että nuorella on vielä vuosi muuttonsa jälkeen muistettavat ajastaan Väinölän tai Puistolän osastolla. Valittaessa haastateltavia on muistettava mitä ollaan tutkimassa. Tärkeä kriteeri valitsemisessa on, että haastateltavalla on omakohtaista kokemusta tutkittavasta asiasta. (Vilka 2005, 114.) Haastateltavien ollessa nuoria on tärkeää muistaa, että nuoret eivät välttämättä halua heidän asioitaan urkittavan. Nuoret saattavat olla myös erittäin herkkiä sille, että haastattelu edustaa esimerkiksi sitä instituutiota, jota vastaan he kapinoivat. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 132.)

Tekemämme rajauksen mukaan meillä oli mahdollisuus saada tutkimukseemme 14 nuorta. Perhekuntoutuskeskus Lausteen Väinölän ja Puistolän osastoilla pyydetään aina nuoren pois muuttaessa lupaa säilyttää hänen yhteystietonsa sekä lupa mahdollisiin yhteydenottoihin. Myös nuorten antamat luvat säilyttää yhteystietoja Perhekuntoutuskeskus Lausteella, vaikutti mahdollisten tutkimukseen osallistuvien nuorten lukumäärään. Perhekuntoutuskeskus Lausteen työntekijät soittivat niille nuorille, joiden yhteystiedot on saatu säilyttää ja pyysivät nuorilta suostumusta luovuttaa yhteystiedot opiskelijoiden käyttöön ja toteuttaa

haastattelu. Tässä vaiheessa vain yksi nuorista kielsi yhteydenoton ja osallistumisensa tutkimukseen.

Eskolan ja Vastamäen (2010, 27–28) mukaan haastatteluun suostumiseen vaikuttavia tekijöitä näyttäisi olevan kolme. Ensimmäisenä he katsovat olevan sen, että haastateltavalle tarjoutuu tilaisuus tuoda esille oma mielipiteensä. Toisena on halu kertoa omia mielipiteitään muiden tietoon. Motivoivana tekijänä voidaan heidän mukaansa pitää myös haastateltavan aikaisempaa positiivista kokemusta tutkimuksesta.

	Soittojen määrä (kpl)	Sovitut tapaamiset (kpl)	Onnistuneet tapaamiset (kpl)	Suostui osallistumaan tutkimukseen	Ei suostunut osallistumaan tutkimukseen	Ei tavoitettu suosituksen jälkeen
Tyttö 1	10	5	1	x	-	-
Tyttö 2	1	1	1	x	-	-
Tyttö 3	28	4	1	x	-	-
Tyttö 4	20	0	0	X	-	x
Tyttö 5	20	0	0	x	-	x
Tyttö 6	22	1	0	x	-	-
Tyttö 7	0	0	0	-	x	-
Tyttö 8	2	1	1	x	-	-
Poika 1	4	1	1	x	-	-
Poika 2	4	0	0	x	-	x
Poika 3	4	1	1	x	-	-
Poika 4	16	0	0	x	-	x
Poika 5	6	0	0	x	-	-
Poika 6	2	2	1	x	-	-

Haastateltavien hankinta.

Soittoja teimme nuorille yhteensä 139 kappaletta. Puheluiden aikana saimme eri nuorten kanssa sovittua tapaamisia haastattelun toteuttamiseksi 16 kappaletta, joista vain 7 toteutui. Yhden nuorten kanssa olimme jo kerran saaneet sovittua haastatteluajan, mutta hän ei tullut paikalle, emmekä tavoittaneet häntä enää sen jälkeen. Neljää nuorista emme tavoittaneet ollenkaan sen jälkeen, kun he olivat työntekijälle ilmoittaneet suostumuksensa osallistumisesta tutkimuk-

seen. Haastatteluja sopiessamme huomasimme sen, että mitä lähempään ajankohtaan haastattelut sovittiin, niin sitä suuremmalla todennäköisyydellä nuori muisti haastattelun ja oli paikalla.

Vilka (2005, 109) pitää kohderyhmään tutustumista tärkeänä laadullisessa tutkimuksessa siitä syystä, että ihmisten kokemukset ja käsitykset ovat tilannekohtaisia ja sidoksissa kulttuuriin. Tutustuimmekin ennen aineiston käsittelyä 10 viikon harjoittelumme aikana tutkittavaan kohderyhmään, eli itsenäistymässä oleviin tai jo itsenäistyneisiin nuoriin. Kohderyhmän tuntemus on Vilkan (2005, 109) mukaan edellytys myös aineistoista tehtäville tulkinnoille. Aiheeseen tutustuminen auttaa kenttätöitä tehtäessä, jolloin tutkijan tutustuttua toimintaympäristöön hän hahmottaa sen tavoitteita, arvoja ja kieltä (Huovinen & Rovio 2006, 99–100).

Teemahaastattelu

Haastattelun ollessa joustava menetelmä, niin se sopii monenlaisiin tutkimuksiin. Suorassa vuorovaikutuksessa oltaessa haastattelijan on mahdollista suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa ja saada esille taustalla olevia motiiveja. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 34.) Teemahaastattelumme kysymykset olivat muodostuneet omien kiinnostuksen kohteidemme mukaan, aikaisempiin tutkimuksiin tutustumalla, sekä sen mukaan mitä Perhekuntoutuskeskus Lauste meidän toivoi selvittävän tutkimuksessamme. Ennen kuin aloitimme haastattelut, niin teimme kaksi koehaastattelua kahdelle tytölle, joista toinen asui sillä hetkellä Väinölässä ja toinen Puistolassa. Teemahaastattelussa koehaastattelun tekeminen kohderyhmällä on hyvä tapa varmistaa kysymysten yksiselitteisyys ja ymmärrettävyys (Vilka 2005, 109). Muokkasimme teemahaastattelumme kysymyksiä ymmärrettävämpään muotoon. Pyrimme myös poistamaan kysymykset joihin nuori voisi vastata kyllä/ei.

Onnistuimme saamaan tutkimustamme varten haastattelut seitsemältä nuorelta, joista neljä oli tyttöjä ja kolme poikaa. Haastattelut kestivät nuoresta riippuen kymmenestä minuutista aina puoleen tuntiin saakka. Haastattelujen alussa pyysimme nuoria täyttämään perustietolomakkeen (Liite 1), josta saimme taustatie-

toja nuorista. Taustatiedoilla saattaa olla vaikutusta tutkimustulokseen, esimerkiksi sillä missä nuoret ovat asuneet ennen muuttoaan Puistolaa tai Väinölän osastolle. Lomakkeen yhteydessä varmistimme nuorten suostumuksen tutkimukseen. Lomakkeen avulla meillä oli mahdollisuus tarkistaa faktatietoja jo haastattelun aikana sekä saada perustiedot helposti selville haastateltavista. Haastattelun aikana käytimme tekemäämme teemahaastattelun runkoa. Teemahaastattelun kulku tapahtuu aikaisemmin suunniteltujen teemojen sekä teemoja tarkentavien kysymysten varassa (Tuomi & Sarajärvi 2012, 75). Oleellisinta teemahaastattelussa ei ole edetä suoraviivaisesti kysymysten mukaan vaan keskeisten teemojen varassa. Haastattelijan tulee huolehtia teemahaastattelussa siitä, että jokainen asetettu teema tullaan käymään läpi järjestyksen ja laajuuden vaihtelevuudesta huolimatta. (Eskola & Suoranta 2000, 86; Eskola & Vastamäki 2010, 28; Hirsijärvi & Hurme 2011, 48.) Teema-alueiden pohjalta tutkijan on mahdollista syventää keskustelua tutkittavan kanssa niin pitkälle kuin tutkittavan intressit ja edellytykset sallivat (Hirsijärvi & Hurme 2011, 66–67). Esitimmekin nuorille tarkentavia kysymyksiä haastattelun aikana.

Haastattelutilanne

Haastattelut olimme ajatelleet toteuttaa Perhekuntoutuskeskus Lausteen tiloissa, mutta tapaamisten onnistumisen ollessa huono päätimme mennä tekemään haastattelut nuorten kotiin. Viisi haastatteluista toteutui nuoren tahdosta hänen kotonaan ja kaksi toteutimme Lausteella rauhallisessa tilassa.

Nuoret olivat pääsääntöisesti yksin haastattelussa, mutta kahdella nuorista oli kotonaan toinen henkilö. Kummassakaan tapauksessa emme katsoneet toisessa huoneessa olevan henkilön vaikuttavan nuoren antamiin vastauksiin. Valitsimme yksilöhaastattelun tutkimukseemme, koska koemme sen olevan luotettavampi ja luontevampi tapa nuorten kanssa. Koemme haastattelijoina, että muiden nuorten mielipiteet saattavat vaikuttaa toisten mielipiteisiin, eikä omia kokemuksia Väinölän ja Puistolaa ajalta ehkä uskalleta tuoda realistisena julki. Tällaisessa tilanteessa, jossa haastateltavia on yksi, ajattelemme, että hänellä on vain omat muistonsa käytössään haastattelussa, eikä niitä tarvitse värittää muiden luoman paineen takia.

Haastattelun tallentaminen ja litterointi

Haastattelun tallentamisen avulla haastattelu saadaan sujumaan nopeasti ilman katkoksia. Luontevaan ja vapautuneeseen keskusteluun pyrittäessä olisi haastattelijan pystyttävä toimimaan ilman kynää ja paperia. Tutkimukset osoittavat haastateltavien unohtavan nauhurin olemassa olon melko nopeasti. Haastattelijan on huomattava, että nauhuria on suotavaa käyttää vain haastateltavan suostumuksella. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 92.) Haastateltavalla on oikeus kieltäytyä nauhoituksesta, jolloin on hyvä miettiä onko haastattelijan itse kirjaamat muistiinpanot riittävät ja onko haastattelua edes kannattavaa tehdä (Eskola & Suoranta 2000, 90–91). Kaikille haastateltaville nuorille sopi haastattelun nauhoittaminen ja kerroimme vielä suostumusta kysyttäessä, että haastattelua ei kukaan muu kuuntele kuin me.

Litteroimme haastattelut ja litteroitua aineistoa meille tuli kaikista seitsemästä haastattelusta yhteensä 47 sivua. Käytimme fonttia Calibri, koko 11 ja riviväli oli 1,5. Litteroidussa muodossa aineistoa on mahdollista tutkia ja sen avulla on mahdollista määritellä, mikä on riittävää tulkintaa tutkimusongelman kannalta. On huomattava litterointi tehtäessä, että haastateltavien puhetta ei saa muuttaa tai muokata. (Vilkkä 2005, 115–116.)

Laadullisen aineiston analyysin on tarkoitus luoda selkeyttä ja mielekkyyttä aineistoon. Analysoimalla pyritään tiivistämään aineistoa ilman informaation kaatamista. (Eskola & Suoranta 2000, 138.) Analysoimme litteroimamme aineiston yhdessä ja halusimme tuoda nuorten mielipiteitä paremmin esille käyttämällä suoria lainauksia nuorten haastatteluista. Suoria lainauksia valitessamme otimme huomioon sen, ettei nuori ole tunnistettavissa niistä.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustuloksissa emme eritele Väinölän tai Puistolan osastojen toimintaa tai niistä annettuja mielipiteitä erikseen. Tutkimustuloksissa puhumme osaston toiminnasta ja tarkoitamme sillä sekä Väinölän että Puistolan osaston toimintaa. Haastateltavien nuorten määrästä johtuen, emme voi tuloksia esitellessä kaikkea tuoda tarkasti esille tunnistettavuuden takia. Haluamme taata nuorille mahdollisuuden pysyä nimettöminä.

6.1 Aika itsenäistyvien nuorten osastolla

Kysyttäessä nuorilta heidän ajastaan Väinölän tai Puistolan osastoilla kaikki nuoret kuvasivat osastolla oloa positiiviseen sävyyn. Heidän mukaansa itsenäistyvien nuorten osastolla oli rennompaa, rauhallisempaa sekä itsenäisempää, kuin mitä he olivat kokeneet muilla osastoilla ja laitoksissa ollessaan. Ilmapiiriä eräs nuorista kuvasi osastolla hyväksi, jos hänen mukaansa oikeat ihmiset olivat töissä.

H1: Se on ainaki kiva paikka.

Osaston toiminnan ja käytännöt muutamat nuorista kokivat toimiviksi. Nuorilla, joilla oli päinvastaisia mielipiteitä toiminnan sekä käytäntöjen toimivuudesta ei kuitenkaan ollut mitään toiveita niiden muuttamiseksi. Nämä nuoret eivätkä myöskään kaivanneet toimintaan mitään lisää. Ainoastaan yksi nuorista kertoi toimintaa olevan jopa vähän liikaakin. Osaston toiminnasta kysyttäessä nuoret useasti kuvasivat osastolle menoa ja ensimmäisiä vaiheitaan siellä ollessaan. Eniten nuoret mainitsivat sääntöjen opettelua sekä tutustumista osaston toimintaan.

H4: No siin se meni ensimmäinen kesä ku mä muutin sinne kesäl ni meni töitä tehdes ja olles ja tutustues tota siihen et mitä se on ja sääntöihi sun muuta.

Nuorten kokemukset tarpeiden huomioonottamisesta olivat arjessa auttamisessa, kuten läksyjen teossa ja hakemuspapereiden täyttämässä. Lähes kaikki

nuorista olivat sitä mieltä, että heidän henkilökohtaiset tarpeensa otettiin yksilöllisesti huomioon osastolla. Nuoret mainitsivat haastatteluissa tärkeäksi sen, että osaa itse avata suunsa ja keskustella asioista joihin toivoo muutosta tai kiinnitettävän huomiota.

H5: Kaikki mistä sanoin niin otettiin huomioon.

H3: Mitä enemmän sit ite avas suutas tai ite hoiti asioita ni kyl ne tuli sit aina hoidettuu.

Nuoret kokivat tärkeäksi sääntöjen huomioimisen yksilöllisesti. Monet nuorista kertoivat positiiviseen sävyyn ja ylpeänä siitä kuinka hänen kanssaan säännöistä oli joustettu. Nuori koki säännöissä joustamisen osittain jopa palkintona omasta hyvästä käytöksestään sekä ansaitusta luottamuksesta molemmin puolin.

Asioiden hoitaminen ja yhteydenpito vanhempiin/lähiverkoston

Yhteydenpito vanhempiin/lähiverkoston jakoi nuorten vastaukset kahtia. Puolet oli sitä mieltä, että yhteydenpitoa oli sopivassa määrin ja toinen puoli sanoi yhteydenpitoa olleen liikaa. Kukaan nuorista ei missään vaiheessa haastattelua maininnut, että yhteydenpitoa olisi ollut liian vähän. Nuorten mukaan yhteydenpidon määrään vaikutti osittain myös heidän oma tilanteensa. Esimerkkinä yhteydenpidon määrän kasvusta yksi nuorista mainitsi hatkassa olemisen. Pieni osa nuorista mainitsi haastattelussa vanhempiensa tyytyväisyyden yhteydenpidon määrään.

H3: Äiti ainakin oli tosi tyytyväinen siitä, et he ilmoitteli mun asioista niin ku tosi useasti et mitä mul kuuluu.

Nuorilla oli osastolla tapana paljon hoitaa itse omia asioitaan, kuten lomien sopimisesta vanhempiensa/lähiverkostonsa kanssa. Yksi nuorista kertoi täysi-ikäisenä toivoneensa, ettei vanhempiin pidetä yhteyttä osastolta ollenkaan ja tätä toivetta oli hänen mukaansa kunnioitettu hyvin.

6.2 Omaohjaaja nuoren tukena

Pääosin nuoret kuvasit suhdettaan omaohjaajaansa positiivisesti, kun kysyimme omaohjaajuudesta Väinölän tai Puistolan osastoilla. Omaohjaajan kanssa moni oli pystynyt puhumaan asioista, mutta ei kyennyt kunnolla avautumaan henkilökohtaisista asioistaan. Nuoret eivät kokeneet omaohjaajan kanssa ollutta suhdetta rasitteena tai pakonomaisena vaan hänen kanssaan nuorten mukaan ihan höpötelttiin.

H4: No, se meni nyt miten meni et, välil mä en ollu yhteistyöhalune ja välil mä taas menin iha mieluusti niihi omaohjaajakeskusteluihi sun muuhu. Et se oli vähä heittelevää, et riippu miten mä olin jo suunnitellu oman päiväni.

Kaksi nuorista oli sitä mieltä, että kemia ei kohdanneet omaohjaajan kanssa ollenkaan ja siksi suhde ei toiminut.

H5: Meillä oli sukset ristissä heti ekana päivänä kun mä menin osastolle, niinki hyvin mä tulin omaohjaajan kanssa toimeen.

Kaksi nuorista kertoi, ettei ollut ehtinyt edes kunnolla tutustua omaohjaajaansa. Syiksi he mainitsivat, että toinen oli ollut niin vähän aikaa osastolla ja toisella oli ollut omaohjaajissa vaihtuvuutta. Nuoret kertoivat tapaavansa omaohjaajaansa osastolla ollessaan aina kun hän oli työvuorossa. Työvuoron aikana omaohjaajan kanssa oli mahdollista esimerkiksi käydä kaupassa, eikä sitä nuoret pitäneet omaohjaajatyöskentelynä niin kuin kaavakkeiden täyttöä. Omaohjaajatunteja kolmella nuorella oli pidetty viikoittain ja yksi kertoi, että ne olivat onnistuneet pari kertaa kuukaudessa. Yksi nuorista kertoi, ettei hänen kanssaan ollut ehditty pitää ollenkaan omaohjaajatunteja. Nuori kertoi, että olisi mennyt omaohjaajatunnille, jos niitä olisi hänelle järjestetty. Hän ei kuitenkaan kokenut asialla olleen niin suurta merkitystä.

Lähes jokainen nuori mainitsi muistavansa omaohjaajatyöskentelystä kaavakkeiden ja lappujen täytön. Kaksi nuorista osasi nimetä tehneensä esimerkiksi itsenäistyvän nuoren roolikarttaa ja verkostokarttaa. Positiiviseen sävyyn nuoret muistivat vaateostoksilla käynnit ja ylipäättään sen, että käytiin osaston ulkopuo-

lolla esimerkiksi syömässä. Juttelu ja höpöttely omaohjaajan kanssa mainittiin haastatteluiden aikana useasti.

Kolme nuorista kertoi pystyvänsä puhumaan omaohjaajan kanssa tärkeistä ja vaikeista asioista. Toiset kolme eivät puhuneet omaohjaajan kanssa näistä olenkaan. He kuitenkin sanoivat sen johtuvan ennemminkin omasta halustaan olla puhumatta omista asioistaan. Yksi nuorista sanoi pystyvänsä jotenkin puhumaan, muttei ihan kaikesta. Yksi heistä mainitsi, ettei muutenkaan puhu omista asioistaan kenellekään.

H4: Ei, mä en vaa halunnu puhuu.

Nuoret nimesivät omaohjaajan tärkeimmiksi tehtäviksi nuoren neuvomisen, opastamisen ja kuuntelemisen. Nuorten mukaan heitä tulisi auttaa ongelmasioissa ja tukea itsenäiseen elämään. Ongelmakohtiksi nuoret mainitsivat raha- ja paperiasiat. Omaohjaajalle tulisi voida jutella niistä asioista, mistä nuori ei puhuisi muille ohjaajille.

H4: No varmaa just opastaa sitä nuorta siihä itsenäisee elämisee ja koittaa mahdollisimma paljo tukee siin.

H5: Nuorta koitetaan auttaa niissä ongelma-asioissa mitä nuorella on.

H6: Varmaan et olis voinu puhuu sellasesta, mitä ei muille ohjaajille.

Kuusi nuorista oli tyytyväisiä omaohjaajatyöskentelyyn Väinölän tai Puistolan osastoilla, eivätkä he toivoneet mitään lisää. Yksi nuorista koki, että hänellä oli omaohjaajan kanssa aikaa liian harvoin ja toi suoraan esille, että olisi toivonut lisää omaohjaajatunteja.

6.3 Nuorten kokemuksia Väinölän ja Puistolan osastolta

Lähes kaikki nuorista mainitsivat saaneensa hyviä kokemuksia osastolta ja viihtyneensä siellä. Hyvinä kokemuksina yksi nuorista mainitsi, että hänellä oli kavereita osastolla ja toinen piti siitä, että hänellä oli paljon vapauksia eikä hänelle valitettu asioista. Yksi positiivisia kokemuksia maininnut nuori mainitsi vielä erikseen sen, että viihtyi jopa yleisissä tiloissa tiettyjen ohjaajien kanssa.

Vain yksi nuorista kertoi, että ei ollut viihtynyt osastolla ja siksi hän ei haastattelussa kertonut saaneensa hyviä kokemuksia osastolla ollessaan.

Viisi nuorista koki hyötynensä osastolla olo ajasta ja sieltä lähdettyään. He eivät oikein osanneet mainita oliko palveluista ollut enemmän hyötyä osastolla ollessa vai sieltä lähdettyään. Yksi oli huomannut hyötynensä osastolla olo ajastaan enemmän sieltä lähdettyään. Nuorten mainitsivat hyötynensä rahan käytön opettelusta ja arjen hallinnan harjoittelusta. Tässäkin yksi mainitsi paperien täytön harjoittelemisen auttaneen häntä.

H1: Joo kyl must tuli iha erilaine. Must tuli tuli paljo erilaisempi tiäk sä et.

H3: Sit kasvanu niinku ylipäätänsä ihmisenä aika paljon.

Kaksi nuorista koki, ettei osastolla olosta ole ollut mitään hyötyä heille ja toinen jopa mainitsi olleensa siellä turhaan ja osaavansa arjen askareet jo ennen osastolle menoa. Hän kuitenkin osasi mainita myöhemmin haastattelussa hyötynensä rahallisesti osastolla oloajasta.

Yleisesti kaikki nuoret olivat tyytyväisiä osastojen toimintaan, kun ajattelivat sitä näin sieltä lähdettyään.

H4: No siis ylipäätään kaikkee, se toimis siel ja kyl se meni iha sillee ku pitääki.

Nuoret olivat tyytyväisiä siihen, että asiat hoidettiin ja heidän annettiin ottaa myös omaa vastuuta tekemisistään. Yksi nuorista sanoi kaiken toimineen hyvin ja toinen piti siitä, että

H6: Ainakaan ei pakotettu mihinkään.

Oma asunto osastolla oli eräälle nuorista hyvin tärkeä ja siksi hän koki viihtyneensä osastolla.

Parannettavaakin kaksi nuorista löysi. Toiveena näillä nuorilla oli

H2: no joo, olis voinut olla välil vähän itsenäisempääkin

Ja toinen nuorista mainittuaan itsenäisemmästä olemisesta vielä jatkoi, että hyvä käytös ja asioiden kunnollinen hoitaminen huomioitaisiin niin että saisi lisää vapauksia ja hyviä asioita omaan arkeen.

Kaikki nuorista kokivat saaneensa positiivista palautetta. Haastattelussa kävi ilmi, että osa nuorista ymmärsi myös, miksei aina positiivista palautetta voinut saada. Asia josta usea nuori oli positiivista palautetta saanut, oli huoneen siisteys. Yksi nuorista koki positiivisen palautteen saamisen erittäin tärkeänä ja kysymykseen, jossa kysyttiin saiko nuori positiivista palautetta, vastasikin

H3: Sain, onneksi.

Kaksi nuorista koki saaneensa positiivista todella paljon. He eivät kuitenkaan kokeneet sitä mitenkään huonona asiana.

H7: Varmaan koko ajan, ei kauheesti mitään negatiivista oo tullut.

Avuntarpeesta ja avun saamisesta kysyttäessä kaikki nuoret kertoivat saaneensa apua aina kun sitä tarvitsivat. He mainitsivat yksittäisiä asioita joissa saivat apua. Näitä asioita olivat esimerkiksi töihin ja kouluun hakeminen, paperiasioiden hoitaminen sekä raha-asioiden hoito. Kukaan nuorista ei kokenut tarvitsevana apua enempää kuin oli saanut. Yksi nuorista mainitsi, että joissain asioissa autettiin liikaakin. Haastatteluissa ilmeni nuorten avuntarve ja aikaisemmin tutkimuksessa ilmi tulleet asiat, joista nuoret kokivat hyötynensä osastolla.

H1: Kyl mä sillo koin et mä tarviin apuu

Nuorista puolet kertoi, että heidän mielipiteitään kuunneltiin aika hyvin. Yksi heistä kuitenkin jatkoi, ettei kuunneltua mielipidettä kuitenkaan otettu huomioon.

H3: Ihan hyvin mun mielestä, kyl siel otettiin silleen kaikkien mielipiteet huomioon.

Osa nuorista koki, ettei heitä kuunneltu ollenkaan ja sanoivat siksi heillä olevan sukset ristissä ohjaajien kanssa.

Luottamus ja turvallisuudentuntu osastolla

Kaikki nuoret kokivat, että heihin luotettiin. Yksi nuorista kertoi saaneensa luotua sellaisen luottamussuhteen, että hänen kanssaan joustettiin säännöistä ja hänellä oli vähän vapaampaa.

H6: Luottivat. Mun mielestä oli jotenki outooki et yhel kertaa sai niin paljo rahaa ja uskottiin et vaan tuon kaikki kuitit.

Yksi nuorista mainitsi, ettei häneen välttämättä heti alussa luotettu. Haastattelussa kävi ilmi, että nuoret tiedostivat syitä miksi luottamus välillä kärsi. He mainitsivat tähän syiksi hatkailun ja sen ettei hoitanut asioita sovitusti. Luottamuksen he olivat saaneet kuitenkin takaisin hoitamalla asiat kunnolla.

Neljä nuorista kertoi tulleen kaikkien kanssa toimeen. Nuorten mukaan ilmapiiri oli positiivinen, eikä kaikkea aina tarvinnut ottaa kovin vakavasti. Muutama nuorista sanoi viettävänsä aikaa ihan mielellään ohjaajien kanssa.

H5: No en mä nyt sano, että ketään tulis rakastettua niin kun omaa äitiinsä, mutta kyl niitten kanssa toimeen tuli...Yleensä sillee ihan suht aurinkoinen ilmapiiri, mutta kyllä välillä vähän sellasta, että kaverit mököttää toimistossa puolipäivää avaamatta ovea.

H7: Ihan mukavia, normaaleja ihmisiä.

Nuoret kuvasivat tulleen toimeen paremmin toisten ohjaajien kanssa ja toisten kanssa eivät. Ohjaajia nuoret kuitenkin kuvasivat pääpiirteittäin mukaviksi ja iloisiksi sekä ymmärtäväisiksi. Kysyttäessä nuorilta luotettavasta aikuisesta osastolla, antoivat he monenlaisia vastauksia, jotka lähes kaikki olivat positiivisia.

H4: Kyl niihi kaikkii voi omal taval luottaa, mut en mä muutenkaa luota kauheesti niin sanotusti ventovieraisii ihmisii.

H3: Joo ja sit ei ollut pelkoo siit et ois niinku kaikki saanu tietää niist asioist.

H5: No oliha niitä semmosia ketkä aina kuunteli ja joille pysty menemään puhumaan ihan niinku huvinki vuoksi.

Kuusi nuorista kertoi luottavansa ainakin yhteen ohjaajaan osastolla ollessaan. Joillakin oli useampiakin luotettavia aikuisia osastolla. Yksi nuorista koki, ettei ollut ehtinyt tutustumaan ohjaajiin kunnolla.

Kysyimme nuorilta turvallisuudentunteesta osastolla ollessaan ja saimme erittäin positiivisen tuloksen.

H3: No tiesi et siinä on aina joku, jos tulee joku hätä sit voi mennä sanomaan, silleen et ei oo tavallaan yksi.

Jokainen nuori tunsu olonsa turvalliseksi Väinölässä tai Puistolassa ollessaan. Syitä turvallisuudentunteeseen he mainitsivat sen, että aikuinen oli aina lähellä, asuinympäristö ja sen, että tuli toimeen muiden nuorten kanssa.

Sijoituksen vaikutus elämään

Kokemukset sijoituksen vaikutuksista olivat todella vaihtelevat. Sama asia saatiin mainita haastatteluissa niin hyvässä kuin pahassa.

H3: Koen hyötyneni ja oon muutenki hyötynyt mun mielest tost laitost oloajasta paljon. Et oon kasvanut henkisesti aika paljon ku oon ollut siel.

H5: En mä nyt sanois et onk se nyt niin kauheesti vaikuttanu, ehkä vähän eri pohjalta liikenteessä.

Yksi nuorista koki sijoituksen rankaksi, kun taas toinen ei ole kokenut sen paljoa vaikuttaneen elämäänsä. Joku nuorista koki kasvaneensa ihmisenä ja sijoituksen parantaneen elämää, kuten esimerkiksi suhdetta perheeseen. Toinen taas koki vain erkaantuneensa perheestään sijoituksen takia. Yksi nuorista koki menettäneensä rahaa sijoituksen takia kun taas toinen koki saaneensa hyvän summan rahaa aloittaessaan itsenäisen elämän.

6.4 Nuorten esittämiä toiveita

Kysyimme haastattelun aikana nuorten toiveista Väinölän tai Puistolan osastolle. Toiveet vaihtelivat toiminnasta jälkihuollon järjestämiseen. Kuuden nuoren mielestä toimintaa oli riittävästi, eikä yhteistä tekemistä muiden nuorten kanssa kaivattu. Osa näistä kuudesta nuoresta jopa vastusti yhteistä tekemistä toisten nuorten kanssa. Vain kaksi nuorista toi esille, että he olivat jääneet kaipaamaan lisää toimintaa muiden nuorten kanssa. Ehdotuksena toiminnan lisäämiseksi oli

musiikkiryhmä tai enemmän yhteisiä juttuja, kuten leirejä, joissa olisi mahdollisuus tutustua toisiin nuoriin ja ohjaajiin paremmin.

H5: No meillä oli sen verran yhteistä tekemistä, mistä aikuiset ei edes tienneet.

Kukaan nuorista ei toivonut enempää yhteydenpitoa Perhekuntoutuskeskus Lausteelta poismuuttamisensa jälkeen. Yksi nuorista kertoi, ettei häneen olla oltu yhteydessä osastolta lähdön jälkeen ollenkaan. Kaikkiin muihin oli nuorten mukaan pidetty yhteyttä sopivassa määrin.

H3: On oltu ja pari ohjaajaa käynyt täälläki moikkamassa mua.

Yksi nuorista myös mainitsi haastattelun aikana kokevansa, että hänen olisi mahdollista tälläkin hetkellä soittaa osastolle ja kysyä neuvoa, jos jotain tulisi.

Yksi nuorista ei kokenut ollenkaan merkityksellisenä sitä, mistä hänelle jälkihuolto järjestettäisiin. Kyseinen nuori ei myöskään kommentoinut asiaa sen kummemmin haastattelun aikana. Kolme nuorista olisi toivonut jälkihuollon jatkumista Perhekuntoutuskeskus Lausteelta, mutta vain yhdellä heistä toive on toteutunut. Jälkihuollon jatkumista Perhekuntoutuskeskus Lausteelta toivottiin siksi, että nuoret olisivat olleen mielissään tutun työntekijän kanssa työskentelestä jälkihuollon aikana.

H6: Olis se ollu kivaa, ku olis ollu tutut työntekijät siinä.

H2: Joo, joo jonkun aikaa, emmä tietenkään loppuelämäksi toivo.

Kahdelle nuorista oli ollut heti selvää, että jälkihuolto tullaan järjestämään omalta kunnalta eikä muilta palveluntuottajilta.

H5: No mulla on ollut jälkihuoltovastaava muualta paikkakunnalta et ei se oikeen Lausteeseen kato.

Nuoret kertoivat haastattelussa, ettei heiltä edes asiasta kysytty. Kyseiset nuoret eivät kuitenkaan tuoneet mitenkään esiin kuinka jälkihuollon järjestäminen automaattisesti oman kunnan sosiaalitoimesta on heihin vaikuttanut ja onko siitä ollut heille minkäänlaista haittaa tai hyötyä.

7 YHTEENVETO

Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esille Perhekuntoutuskeskus Lausteen itsenäistyvien nuorten osastoilla olleiden nuorten kokemuksia ja mielipiteitä osastolla olo ajasta. Tuloksista saatiin selville nuorten hyötyneen osastolla olo ajasta sekä sieltä saaduista palveluista. Törrönen ja Vauhkonen (2012, 53) toteavat tutkimuksessaan nuorten mielipiteiden omasta sijais- ja jälkihuollostaan vaihtelevan positiivisesta negatiiviseen. Tutkimuksessamme kävi ilmi, että nuorilla on yleisesti positiivinen kokemus Perhekuntoutuskeskus Lausteen itsenäistyvien nuorten osastoilta. Toki kehittämistäkin on, mutta nuoret muistelivat ja kuvasivat aikaansa osastolla suurimmaksi osaksi positiiviseen sävyyn. Mitään yhtä asiaa ei tutkimuksessa käynyt ilmi, mikä nuorten mielestä olisi ollut negatiivista tai suoraan jokaisen nuoren mielestä ehdottomasti parannettava asia. Yksittäisiä toiveita osa haastatelluista nuorista esitti esimerkiksi osaston toimintaan liittyen, mutta mitään yhtenäistä tai samaa toivetta ei keneltäkään nuorista tullut.

Erosen (2013, 43-48) tutkimuksen mukaan ohjaajat ovat olleet tärkeä osa nuoren elämässä. Omassa tutkimuksessa nuoret tuovat enemmänkin omaohjaajasuhteen tärkeyttä esille oman sijoituksensa aikana, eikä niinkään ohjaajien tärkeyttä yleisesti. Omaohjaajasuhteen tärkeyttä tuovat esille myös Kaistaniemi ja Konsteri (2005, 52) omassa tutkimuksessaan. Omaohjaajuuden nuoret kokivat pääsääntöisesti toimivaksi Perhekuntoutuskeskus Lausteella. Omaohjaajuudesta lähes kaikki nuoret kertoilivat positiivisesti ja osa muisteli hymyillen asioita mitä olivat tehneet. Nuoret muistivat vaihtelevasti omaohjaajan kanssa tehtyjä asioita, mutta eniten he toivat ilmi osaston ulkopuolella tehtyjä asioita. Omaohjaajaan oli pystytty melko hyvin rakentamaan luottamuksellinen ja vuorovaikutuksellinen suhde ja omaohjaajat oli koettu tärkeänä osana osastolla oloa. Tutkimuksen perusteella omaohjaajuus on Perhekuntoutuskeskus Lausteella toimiva työmenetelmä, jota nuoretkin osaavat arvostaa. Parannusehdotuksia ei nuorilta suoraan omaohjaajuuteen tullut, mutta siinä tulisi tutkimuksen perusteella huomioida suhteen pysyvyys, sekä sitkeä tapaamisten toteuttami-

nen. Työntekijän vaihdoksen kesken kaiken Kaisto-Vanhamäki ja Jacklinkin (2011, 35) kertovat aiheuttavan hämmennystä ja turvattomuutta nuorissa.

Läheisten tukea eivät nuoret korostaneet tutkimuksessamme erityisesti, toisin kuin Kaistaniemen ja Konsterin (2005, 49) tutkimuksessa. Perhekuntoutuskeskus Lausteella läheisiin pidettiin nuorten mielestä hyvin yhteyttä, eikä heillä ollut toiveita muutokseen. Nuoriin itseän oli myös hyvin pidetty yhteyttä, vaikka ovatkin jo muuttaneet pois itsenäistyvien nuorten osastolta. Kukaan nuorista ei toivonut läheisempää yhteydenpitoa, eikä esittänyt toiveita enempään tukemiseen Perhekuntoutuskeskus Lausteen osalta.

Nuoret kokivat tarvitsevänsä apua monissa asioissa. Kuten Törrösen ja Vauhkoson (2012, 57) tutkimuksessa nuoret ovat kokeneet epävarmuutta rahankäytössä, samoin kuin omassa tutkimuksessamme nuoret mainitsivat usein tarvitsevänsä apua taloudellisissa asioissa sekä niiden opettelussa. Tutkimustamme tukee myös Kaisto-Vanhamäki ja Jacklinin (2011, 35) tutkimus, jossa hekin tuovat esille taloudellisen tuen ohjaamisen tarpeen sekä sen ettei nuori joudu hoitamaan omia asioitaan yksin. Tutkimuksemme mukaan apua tarvittiin juurikin erilaisten asioiden hoitamisessa, esimerkkinä nuorten mainitsema papereiden täyttäminen. Apua ja tukea nuoret kokivat saaneensa tarpeeksi osastolla ollessaan, vaikka he mainitsivatkin mahdollisimman itsenäisen toimimisen omien asioidensa hoitamisessa. Kukaan nuorista ei tutkimuksessa tuonut esille jääneensä asioiden kanssa pulaan.

Tutkimuksessamme tulee ilmi, että osa tutkimukseen osallistuneista nuorista olisi toivonut jälkihuollon jatkuvan Perhekuntoutuskeskus Lausteelta, mutta vain yhdelle se oli myönnetty. Tämä näyttäytyy positiivisena asiana kun tarkastellaan sitä, miten osastot ovat toimineet nuorten kanssa, sekä siinä kuinka tärkeinä tutut ja turvalliset ihmissuhteet näyttäytyvät sijoitettujen nuorten elämässä. Läheisten ihmissuhteiden pysyvyyden tärkeyttä kuvaavat tutkimuksissaan sekä Kaisto-Vanhamäki ja Jacklin (2011) että Kaistaniemi ja Konsteri (2005).

Tulosten perusteella jatkotutkimukseksi ehdotamme työntekijöiden mielipiteiden selvittämistä osaston toiminnasta.

8 POHDINTA

Luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta on mahdollista parantaa, jos on löydettävissä muita samanlaisia tutkimustuloksia tai ilmiöitä (Moilanen & Räihä 2010, 61). Tutkimuksessamme haastattelimme seitsemää itsenäistyvien nuorten osastoilta poismuuttanutta nuorta. Tuloksia tarkasteltaessa voi huomata paljon yhtäläisyyksiä nuorten haastattelujen perusteella. Luotettavuutta on mahdollista parantaa myös aineiston ja argumentaation avoimuudella sekä sillä että tuotettu aineisto on käyttökelpoista ja hyödyllistä (Toikko & Rantanen 2009, 121, 123). Nauhoitimme kaikki haastattelut ja litteroituamme ne poistimme epäolennaisen. Emme kuitenkaan lisänneet tai muokanneet tekstejä.

Luotettavuutta arvioitaessa huomioimme omassa tutkimuksessamme, että haastattelumme perustuvat muistitietoon. Nuorten poismuutosta Perhekuntoutuskeskus Lausteelta on voinut kuluja jopa vuosi. Toikko ja Rantanen (2009, 138) muistuttavat, että muistitietoon perustuva haastattelu aineisto on altis virheille ja vääristymille. Aineiston luotettavuutta on mahdollista parantaa useilla rinnakkaisilla haastatteluilla ja muilla menneisyyttä kuvaavilla dokumenttiaineistoilla.

Tutkimusraporttia voidaan pitää luotettavuuden keskeisenä osa-alueena. Tutkijan on tulkintoja tehdessään löydettävä mahdollisimman johdonmukainen käsitys ja perustelu omista tulkinnoistaan. (Kiviniemi 2010, 83.)

Eettisyys

Tutkimuksen tekeminen on inhimillistä ja arvoperustaista toimintaa. Eettisyys on tärkeä osa tutkimusta, joissa tietolähteenä on ihminen. Tutkimusetiikan on tarkoitus luoda tutkimuksesta eettisesti luotettava. (Leino-Kilpi 2010, 361–362.) Ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan muodostavat ihmisoikeudet (Tuomi & Sarajärvi 2012, 131). Arvot ovat keskeinen asia työntekijän toiminnassa. Haastatteluja tehdessämme meidän tuli tiedostaa omat ammatilliset ja hen-

kilökohtaiset arvomme. Arvot auttavat meitä arvioimaan erilaisia tilanteita ja tekemään valintoja (Juujärvi ym. 2007, 34–35). Näin ollen omat arvomme vaikuttivat siihen, miten haastateltaviin suhtauduimme. Haastateltavat olivat meille tuntemattomia, emmekä halunneet selvittää heistä taustatietoa ennakkokäsitysten välttämiseksi. Haastatteluja tehdessämme koimme hyväksi sen, että nuoret olivat meille tuntemattomia. Mielestämme nuoret kertoivat kokemuksistaan ja mielipiteistään avoimemmin, kun he eivät yhdistäneet meitä Perhekuntoutuskeskus Lausteeseen.

Rauhalan ja Virokannaksen (2011, 237) artikkelissa: Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo lähestytään tutkimusetiikkaa biolääkettäieteellisen koulukunnan mukaan painotetaan tutkimuksen hyödyllisyyttä, hyvänlaatuisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Tutkittavia informoidaan hyvin tutkimuksen tarkoituksesta, eikä tutkittaville saa tutkimuksesta aiheutua haittaa. Tutkimuksen tulee olla yksityisyyttä suojaavaa ja tutkijan on tuotettava luotettavaa tietoa. Haastatteluja tehdessämme kerroimme nuorille tutkimuksen tarkoituksesta ja siitä, että haluamme tietää juuri heidän mielipiteensä ja kokemuksensa. Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 132) mukaan on tärkeää, että haastateltava sanansa tärkeäksi. Mielestämme saimme luotua tunnelman, jossa nuori koki, että hänen mielipidettään arvostettiin ja häntä kuunneltiin. Kerroimme kokoavamme kaikkien haastattelujen tuloksista raportin, jonka luovutamme Perhekuntoutuskeskus Lausteen itsenäistyvien nuorten osastojen haltuun. Kunnioitimme tutkimuksessa haastateltavien yksityisyyden suojaaja ja teimme haastattelut nimettöminä. Pyrimme myös tulososuudessa kiinnittämään huomiota tunnettavuuden estämiseen. Nimettömänä pysyminen on hyvä tuoda esille myös haastateltaville turhan jännityksen poistamiseksi (Soininen 1995, 129–130).

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Siimes Martti A. 1999. Lapsesta aikuiseksi - Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.
- Aaltonen, M.; Ojanen, T.; Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. 2., uudistettu painos. Helsinki: WSOY.
- Bardy, M. & Heino, T. 2013. Katsaus lastensuojelun toimintaympäristöihin. Teoksesta Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimessä. 4., uudistettu painos. Helsinki: Yliopistopaino oy, 13–42.
- Eronen, T. 2013. Viisi vuotta huostaanotosta. Seurantatutkimus huostaanotettujen lasten institutionaalisista poluista. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. 2., painos. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 3., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–44.
- Fahlberg, V. I. 1994. A child's journey through placement. London: British Agencies for Adoption & Fostering.
- France, A. 2007. Understandin youth in late modernity. Maidenhead: Open University Press : McGraw-Hill Education.
- Heino, T. 2013. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimessä. 4., uudistettu painos. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 52–75.
- Hietala, T.; Kaltiainen, T.; Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli – koulu mielenterveyden tukena. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2012. Tutki ja kirjoita. 15.–17., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Huovinen, T. & Rovio, E. 2006. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa Heikkinen, H. L.T.; Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansainvalistusseura, 94–113.
- Häkkinen, P. 1999. Lasta suojaavat yhteisöt. Teoksessa Sinkkonen, J & Pihlaja, P. (toim.) Ulos umpikujasta: Miten auttaa tunnehäiriöistä lasta. Helsinki: WSOY, 94–121.
- Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2011. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOY.
- Jalonen, K. 1999. Emilia ja Emil. Historia Lausteen perhekuntoutuskeskus ja erityiskoulu. Turku: Painoprisma.
- Juujärvi, S.; Myyry, L. & Pessa, K. 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Tammi.

- Kaikko, K. & Friis, L. 2013. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimessä. 4., uudistettu painos. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 76–88.
- Karppinen, S. 2001. Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksissa. 3., painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kaistaniemi, J. & Konsteri, J. 2005. Itsenäistymisen tukeminen mäntymäen perhekeskuksessa. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Kaisto-Vanhamäki, H. & Jacklin, J. 2011. Jälkihuollon asiakkaiden kokemuksia jälkihuollon merkityksestä arjessa selviytymisestä. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Oulu: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Ketola, J. 2012. Esipuhe. Teoksessa Törrönen, M. & Vauhkonen, T. Itsenäistyminen elämänvaiheena. Osallistava vertaistutkimus sijaishuollossa itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista. Forssa: SOS-Lapsikylä ry.
- Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 3., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 70–85.
- Klap, K. 2005. Perheen merkitys sijoitetun lapsen kuntoutumisprosessissa. Teoksessa Laaksonen, S. & Kemppainen, M. (toim.) Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 79–107.
- Korhonen, A. 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Korhonen, J. 2008. Tarinani lastensuojelun asiakkaana, sosiaalialan ammattilaisena ja äitinä. Teoksessa Ketola, J. (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-Kustannus, 15–28.
- Korhonen, V. 2011. Kirjallisuusterapia lapsen mielenterveyden tukena. Teoksessa Kuukasjärvi, A.; Linnossuo, O. & Sutinen, J. (toim.) Taidetyöskentely arjen näyttämöllä. Teoriaa, menetelmiä ja sovelluksia. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 155–165.
- Kronqvist, E-L. & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityopsykologia. Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.
- Laaksonen, S. (toim.) 2004. Jälkihuolto-opas. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto ry.
- Laaksonen, S. 2005. Huostaanoton, sijaishuollon ja jälkihuollon laatu. Teoksessa Puonti, A.; Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.) Lastensuojelu tänään. 2., painos. Helsinki: Tammi, 256–264.
- Laurila, A. 2008. Nuoren itsenäistymisen tukeminen. Teoksessa Ketola, J. (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-Kustannus, 99–106.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 29.1.2013. www.finlex.fi > Lainsäädäntö > Ajantasainen lainsäädäntö > Vuosi 2007 > 13.4.2007/417.
- Lauste. Viitattu 22.10.2013. www.lauste.fi > lauste.
- Leino-Kilpi, H. 2010. Hoitotyöntekijä ja tutkimusetiikka. Teoksessa Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. Etiikka hoitotyössä. 5.-6. painos. Helsinki. WSOYpro Oy. 360–377.
- Linnossuo, O. 2011. Narratiivisuus ja elämänkaarikirjoittaminen. Teoksessa Kuukasjärvi, A.; Linnossuo, O. & Sutinen, J. (toim.) Taidetyöskentely arjen näyttämöllä. Teoriaa, menetelmiä ja sovelluksia. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 9–20.
- Mahkonen, S. 2010. Lastensuojelu ja laki. 3., uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Mendes; P & Moslehuddin, B. 2006. From Dependence to interdependence: Towards better outcomes for young people leaving state care. *Child Abuse Rev.*, 15: 110–126.

Moilanen, P. & Räihä, P. 2010. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 3., uudistettu ja täydennetty painos*. Jyväskylä: PS-kustannus, 46–69.

Myllykoski, A-M.; Melamies, N. & Kangas, S. 2004. *Itsenäistyvä nuori ja AD/HD*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nivala, E. 2010. Lapsen oikeudet osallisuuden perustana. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. (toim.) *Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä*. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 18–25.

Nurmiranta, H.; Leppämäki, P. & Horppu S. 2009. *Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen*. Helsinki: Kirjapaja.

Partanen, I. 2005. Arvot ja eettiset periaatteet toiminnan kulmakivenä – dialogi sijaishuollon käytännön ja Martti Lindqvistin ajatusten välillä. Teoksessa Laaksonen, S. & Kemppainen, M. (toim.) *Oljista, risuista vai tiilestä? Artikkeileita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa*. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 7–30.

Pösö, T. 2005. Kasvatustyö sijaishuollossa. Teoksessa Puonti, A.; Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.) *Lastensuojelu tänään. 2., painos*. Helsinki: Tammi, 202–213.

Perhekuntoutuskeskus Lausteen Väinölän yksikön perehdytyskansio 2012. (ei julkaistu)

Perhekuntoutuskeskus Lausteen Puistolän yksikön perehdytyskansio 2013. (ei julkaistu)

Rauhala, P-L. & Virokannas, E. 2011. Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa Pehkonen, A. & Väänänen-Fomin, M. (toim.) *Sosiaalityön arvot ja etiikka*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 235–256.

Räty, T. 2005. Oikeusturvatekijät lastensuojelussa. Teoksessa Puonti, A.; Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.) *Lastensuojelu tänään. 2., painos*. Helsinki: Tammi, 85–104.

Räty, T. 2004. Lapsen huostaanotto. Perusteet ja oikeusvaikutukset. Teoksessa Roos, J.P. (toim.) *Huostaanottokirja*. Turku: Desing Nurmisaari, 21–32.

Saastamoinen, K. 2010. *Lapsen asema sijaishuollossa – käsikirja arjen toimintaan*. Helsinki: Edita.

Sinko, P. 2004. Pienenä mä luulin että ihminen tarkoittaa aikuista. Teoksessa Roos, J.P. (toim.) *Huostaanottokirja*. Turku: Desing Nurmisaari, 83–95.

Sinkkonen, J. 2001. *Lapsen puolesta*. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2002. Johdanto: Ihminen tarvitsee toisten läheisyyttä. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) *Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen*. WSOY: Helsinki, 7–11.

Soininen, M. 1995. *Tieteellisen tutkimuksen perusteet*. Turku: Painosalama Oy.

Stenberg, J. 2010. Lapset osallisina Pienryhmäkoti Riihisen arjessa. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. (toim.) *Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä*. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 54–70.

Sosweb-sosiaalityön työmenetelmät. Viitattu 26.9.2013. www.helsinki.fi > sosiaalityö > tietoa > sosweb.

Sutinen, J. 2011. Sanat työssä - kirjallisuusterapian käyttö esimiesvälineenä ja työn ohjauksessa. Teoksessa Kuukasjärvi, A.; Linnossuo, O. & Sutinen, J. (toim.) Taidetyöskentely arjen näytämöllä. Teoriaa, menetelmiä ja sovelluksia. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 111–120.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2012. Viitattu 19.9.2013 www.thl.fi > Tilastot > Tilastot aiheittain > Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut > Lastensuojelu > Koko tilastoraportti.

Timonen-Kallio, E. 2012. Kasvatusta vai hoitoa? – Lastenkotityö kotitapaisuuden ja mielenterveyden tulkintakehyksessä. Teoksesta Timonen- Kallio, E. & Pelander, T. (toim.) Lastensuojelun ja psykiatrian rajapinnoilla. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 35–55.

Timonen-Kallio, E. 2009. Työmenetelmät ammatillisten käytäntöjenvahvistajina. Teoksesta Tanskanen, I. & Timonen- Kallio, E. (toim.) Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 7–21.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.

Tolonen, T. 2013. Vanhemmuuden puute ja nuorten sosiaalinen pääoma. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimessä. 4., uudistettu painos. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 144–162.

Tulensalo, L. & Ylä-Herranen, T. 2009. Avoimen dialogin ja verkostotyön mahdollisuudet lastensuojelussa. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen- Kallio, E. (toim.) Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 22–35.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus; tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.

Tuovila, P. 2008. Menetykset ja lapsen kehitys. Teoksessa Ketola, J. (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-Kustannus, 29–76.

Törrönen, M. & Vauhkonen, T. 2012. Itsenäistyminen elämänvaiheena. Osallistava vertaistutkimus sijaishuollossa itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista. Forssa: SOS-Lapsikylä ry.

Vilén, M.; Seppänen, P.; Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Perustietolomake haastattelua varten

Sukupuoli

- Nainen
- Mies

Ikä

- 17–18 vuotta
- 19–20 vuotta
- Yli 20 vuotta

Kuinka monta vuotta olet ollut sijoitettuna?

- 0
- 1-3
- 4-6
- 7 tai enemmän

Kuinka monta vuotta olet asunut Perhekuntoutuskeskus Lausteella?

- 1-3
- 4-6
- 7 tai enemmän

Oletko asunut Väinölässä vai Puistolassa?

- Väinölä
- Puistola

Missä asuit ennen Väinölää / Puistolaa?

Oletko ollut jälkihuollossa vai sijaishuollossa Perhekuntoutuskeskus Lausteella asuessasi?

- Sijaishuollossa
- Jälkihuollossa

Milloin olet muuttanut pois Väinölästä / Puistolasta?

- kevät 2012
- syksy 2012
- kevät 2013
- syksy 2013
- Muuna aikana, milloin? _____

Saatko tai käytätkö tällä hetkellä jotain palveluja? (esim. jälkihuolto)

Teemahaastattelun kysymykset

Aika Väinölän / Puistolan osastolla.

- Kuvaile omin sanoin Väinölässä/Puistolassa olo aikaasi.
- Olisitko kaivannut jotain lisää Väinölässä/Puistolassa ollessasi?
- Otettiinko henkilökohtaiset tarpeesi huomioon Väinölässä/Puistolassa?
- Kuinka paljon Väinölän/Puistolan osastolta oltiin yhteydessä vanhempiisi/lähiverkostoosi? Olisitko toivonut enemmän yhteistyötä?

Omaohjaajatyöskentely Väinölän / Puistolan osastolla.

- Kuvaile suhdettasi omaohjaajaasi.
- Kuinka usein tapasit omaohjaajaasi?
- Mitä muistat omaohjaajatyöskentelystä?
- Mitä olisit toivonut omaohjaajatyöskentelyltä?
- Pystyitkö puhumaan sinulle tärkeistä tai vaikeista asioista omaohjaajasi kanssa?
- Mikä on mielestäsi omaohjaajan tärkein tehtävä?

Kokemukset Väinölän / Puistolan osastolta.

- Millaisia kokemuksia sinulla on Väinölän/Puistolan osastolta?
- Koetko hyötyneesi Väinölän/Puistolan saamista palveluista ja ajasta osastolla ollessasi ja osastolta lähdettyäsi?
- Oletko ollut tyytyväinen Väinölän/Puistolan toimintaan? Miksi/Miksi et?
- Saitko positiivista palautetta Väinölässä/Puistolassa ollessasi?
- Saitko ohjaajilta apua tarvittaessa?
- Mitä yksittäisiä asioita muistat, joissa sait apua?
- Olisitko tarvinnut/halunnut enemmän apua ohjaajilta? Millaista?
- Kuinka hyvin mielipiteitäsi kuunneltiin?
- Luottivatko/Uskoivatko ohjaajat sanaasi?
- Kuvaile suhdettasi ohjaajiin. Olivatko ohjaajat ystävällisiä?
- Oliko sinulla luotettavaa aikuista osastolla?
- Tunsitko olosi turvalliseksi?
- Miten sijoitus on vaikuttanut elämääsi?

Toiveita Väinölän / Puistolan osastolle.

- Mitä olisit toivonut Väinölän/Puistolan osastojen toiminnasta siellä ollessasi?
- Olisitko toivonut enemmän yhteistä tekemistä muiden nuorten kanssa?
- Onko sinuun oltu yhteydessä Väinölän/Puistolan osastolta sieltä lähdettyäsi? Olisitko toivonut tai toivotko yhteydenpitoa?
- Olisitko toivonut, että jälkihuoltoasi jatketaan Lausteelta?

Tutkimuslupa

Tutkiessamme nuoria pohdimme tutkimuslupaa ja sitä kenen tulee tietää tutkimuksestamme ja keneltä pyydämme luvan tutkimukseen. Keskusteluissa tulimme siihen tulokseen, että nuorten ollessa 18 vuotta tai vanhempia, heillä on oikeus vapaaehtoisesti osallistua tutkimukseen. Perhekuntoutuskeskus Lausteen työntekijät soittivat nuorille, jotka olivat antaneet luvan yhteydenottoon ja kertoivat mahdollisuudesta osallistua tutkimushaastatteluun. Otimme itse yhteyttä nuoriin, jotka olivat antaneet puhelimesta suullisen suostumuksensa ja ilmoittanut halukkuutensa osallistua tutkimukseen antamalla haastattelun.